

БАРЧА МАСАЛАЛАРГА ХАЛҚ БИЛАН БАМАСЛАХАТ ЕЧИМ ТОПИЛАДИ

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев 25 ноябрь куни Навоий вилоятида бўлди.

Давлатимиз раҳбари ташриф давомида халқ депутатлари вилоят Кенгашининг навбатдан ташқари сессиясида қатнашди. Шунингдек, ҳудуддаги sanoat қорхоналари фаолияти билан танишди, жойларда халқ билан мулоқот қилди, янги лойиҳаларни ишга туширишда иштирок этди.

Дастлаб, Навоий шахрида халқ депутатлари вилоят Кенгашининг навбатдан ташқари сессияси бўлиб ўтди.

Унда Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев иштирок этди.

Давлатимиз раҳбари сўзининг аввалида вилоят аҳлига чуқур ҳурматини билдириб, сессияни очиб мулоқот тарзида ўтказишни таклиф этди.

— Бугунги учрашувимиздан энг катта мақсад-муддаомиз — очиб мулоқот. Навоий вилоятидаги 330 та маҳалла, 1 миллион 50 минг аҳолининг дардини баралла айтиб, чорасини топшишимиз керак. Ҳурматли депутатлар, нурунийлар, ўғил-қизларим, юракдаги гапларингизни, жойлардаги муаммони

очиқ айтсангиз, менга дўст бўласизлар. Ҳамма масалаларга халқимиз билан бамаслаҳат ечим топсак, натижа бўлади. Бу учрашувдан мен ҳам рози бўлайин, халқимиз ҳам рози бўлсин, — деди Шавкат Мирзиёев.

Мулоқотда Навоий вилояти ривожининг бугунги ҳолати таҳлил қилинди. Охириги уч йилда ҳудудда 2 миллиард долларлик йирик sanoat лойиҳалари ишга тушган. Бунинг натижасида 10 мингдан ортиқ янги иш ўрни яратилиб, йилига қўшимча 1 триллион сўм солиқ тушуми ва 100 миллион доллар экспорт таъминланган.

Вилоятда иқтисодиётни янада ривожлантириш учун катта заҳира ва имкониятлар борлиги кўрсатиб ўтилди. Мисол учун, импорт бўлаётган маҳсулотларни кооперация асосида маҳаллий тадбиркорлар ишлаб чиқарса бўлади. Қишлоқ ҳўжалигида чорвачилик тармоғи тўла ишга солинмаяпти. Мева-сабзавот сақлаш қувватлари кам. Ижтимоий соҳада ҳам аҳолини қийнаётган масалалар бор.

Сессияда ташкилий масала кўрилди. Президент Навоий вилояти ҳокими лавозимига Нормат Турсунов номзодини тавсия этди.

Н.Турсунов 1972 йилда Тошкент вилоятида туғилган. Кўп йиллар давлат солиқ тизимида ишлаган. У 2021 йил ноябрь ойидан буён Навоий вилояти ҳокими вазифасини бажариб келмоқда.

Давлатимиз раҳбари номзодни лавозимга тасдиқлашдан аввал очиб мулоқот қилиб, унинг режаларини эшитишни таклиф этди. Нормат Турсунов вилоятда тадбиркорлик, sanoat, қишлоқ ҳўжалигини ривожлантириш, аҳолига муносиб турмуш шaroити яратиш бўйича режаларини тақдимот қилди.

Президентимиз бу таклифларни маъқуллаб, уларни амалга ошириш чораларини белгилаб берди.

Тадбиркорликни ривожлантириш учун келгуси йилда 26 та маҳаллий sanoat маркази ва

кичик sanoat зоналари ташкил этиш, оилавий тадбиркорлик дастурлари учун 600 миллиард сўм йўналтириш вазифаси қўйилди. Умуман, Навоий вилоятини “камбағаллик ва ишсизликдан холи ҳудуд”га айлантириш мумкинлиги таъкидланди.

Sanoat соҳасида келгуси йилда 186 та лойиҳани амалга ошириб, 15 мингта иш ўрни яратиш чоралари белгиланди. Бу импортни қисқартириб, экспортни 250 миллион долларга етказишда муҳим омил бўлади.

Хатирчи, Кармана, Навбаҳор, Қизилтепа ва Нурота туманларидаги 72 та маҳалла картошка, сабзавот, узум ва анор етиштиришга ихтисослашган.

Давлатимиз раҳбари бу имкониятларни кенгайтириш учун мазкур маҳаллалар атрофидаги 5 минг гектарда сув таъминотини яхшилаш зарурлигини таъкидлади. Ййлов ўсимликлари уруғчилиги ҳўжалиги, каврак плантациялари, агрологистика марказларини ташкил этиш бўйича ҳам топшириқлар берилди.

Ижтимоий соҳани ривожлантириш, мактаб ва боғчалар барпо этиш, аҳолини уй-жой ва ичимлик сув билан таъминлаш масалаларига ҳам алоҳида эътибор қаратилди. Умуман, 2023 йилда вилоятда ижтимоий муаммоларни ҳал этишга қўшимча 655 миллиард сўм, оилавий тадбиркорликни ривожлантиришга яна 750 миллиард сўм ресурс ажратилиши маълум қилинди.

Тақдимотдан сўнг вилоят кенгаши депутатлари номзоднинг режаларини муҳокама қилиб, ўз фикр-мулоҳазаларини билдирди. Навоий вилояти ҳокими тайинлаш масаласи овозга қўйилди. Унинг натижаларига кўра, Нормат Турсунов Навоий вилоятининг ҳокими этиб тасдиқланди.

Давлатимиз раҳбари белгиланган режалар энди ҳаётга қўчиши, барча ташкилотлар ҳоким атрофида бирлашиб, халққа хизмат қилиши кераклигини таъкидлади.

Сессиядан сўнг давлатимиз раҳбари навоийлик ёшлар билан мулоқот қилди.

— Мен қаерга бормайин, кўпроқ ёшлар билан учрашишга ҳаракат қиламан. Тараққиёт стратегиямизда, ҳудудий дастурларда катта мақсадлар қўйганмиз. Агар давлат ташкилотлари, барча даражадаги раҳбарлар ёшлар масалалари билан мукамал шуғулланмас экан, бу марраларга эришиб бўлмайди, — деди Президент.

Навоийлик ёшлар иқтидорли, ҳамма соҳаларда фаол. Бу йил олий ўқув юртларига кириш бўйича республикада биринчи ўринни эгаллашди. Халқаро фан олимпиадалари, нуфузли мусобақалар ғолибларининг ҳам кўпчилиги Навоийдан.

Жорий йилда уюлмаган ёшлар ўртасида тадбиркорликни ривожлантириш учун 50 миллиард сўм маблағ берилиб, 13 минг 700 нафар йигит-қиз ўз йўлини топган. 1 минг 600 гектар экин майдони ажратилиб, 6 мингдан зиёд ёшлар бандлиги таъминланган. Шарoити оғир талабаларга 6,5 миллиард сўм контракт пуллари тўлаб берилган.

— Фарзандларимизнинг ютуқлари, албатта, ҳаммамизни гурурлантиради. Лекин бу билан чекланиб қолиш керак эмас. Ёшларимизнинг истагини, эҳтиёжини, эртанги кунини таъминлаш учун яна нима-лар қилсак бўлади? Билим ва касбларни эгаллаш, салоҳиятини юзага чиқариш учун қандай ёрдам бериш керак? Ана шу саволлар мени қийнайди, — деди Шавкат Мирзиёев.

Шу боис, Президент ёшларнинг фикрлари, таклифларини эшитди. Ёшларнинг меҳнат бозорига талаб юқори бўлган касбларни ўрганиши ва иш топишига ёрдам берувчи янги платформани ишга тушириш вазифаси қўйилди.

Sanoat зоналарига ёшларни жалб этиш, яйловларга сув чиқариб, чорвачилик ташаббусларини тадбиркорлик жамғармаси орқали қўллаб-қувватлаш бўйича кўрсатмалар берилди.

Навоий шахрида ихтисослашган спорт мактаби ва маҳаллаларда спорт тўғрақлари ташкил этиб, ёшлар ўртасида спортни оммалаштириш муҳимлиги қайд этилди. Ёшлар жамғармасидан вилоятдаги 325 та мактабни китоб ва мусиқа асбоблари билан таъминлаш, маданий тадбирларни қўлайитириш масалаларига ҳам аҳамият қаратилди.

Учрашувда илгари суртилган ташаббусларни амалга ошириш бўйича Навоий вилояти тажрибаси яратилиши белгиланди. Бу тизимнинг асосий мақсади ёшларни маънавий-маърифий ривожлантириш, бандлигини таъминлаш ҳамда бўш вақтларини мазмунли ташкил этиш бўлади.

Президентнинг Навоий вилоятига ташрифи чоғида “Зарафшон ойна” қорхонасини ишга туширишга бағишланган маросим бўлди.

Маълумки, ойна sanoat, қурилиш ва маиший ҳаётда энг кўп ишлатиладиган маҳсулотлардан. Хусусан, юртимизда қурилиш ойнасига бўлган талаб йилига 38 миллион квадрат метр. Навоий вилояти эса пардозбоп тош, кварц қуми, базальт ва каолин заҳираларига бой.

Шу боис, давлатимиз раҳбари 2018 йилда вилоятга ташрифи чоғида ойна ишлаб чиқаришни йўлга қўйиш бўйича кўрсатма берган эди. Бугунга келиб, 250 миллион долларлик ушбу лойиҳа ҳаётга кўчди.

Президент Шавкат Мирзиёев рамзий тугмани босиб, “Зарафшон ойна” қорхонасини ишга туширди.

— Ҳозиргача бундай қорхоналар Фарғона ва Жиззахда бор эди. Мана, уларнинг сафига янги барпо этилган, кенг турдаги маҳсулотлар ишлаб чиқаришга ихтисослашган “Зарафшон ойна” қорхонаси ҳам қўшилмоқда. У келгусида янада ривожланиб, халқимизга хизмат қилишига ишонамиз, — деди Шавкат Мирзиёев.

Қорхонанинг йиллик ишлаб чиқариш қуввати 12 миллион квадрат метр. Маҳсулотлар импорт ўрнини босиб ишлан бирга экспортга ҳам мулжалланган. Бу ерда 700 киши иш билан таъминланган.

Давоми 2-бетда

Ўзбекистон Республикаси Президенти Матбуот хизмати сурати.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг ФАРМОНИ

Н.Т.ТУРСУНОВНИ НАВОИЙ ВИЛОЯТИ ҲОКИМИ ЛАВОЗИМИГА ТАЙИНЛАШ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 93-моддаси 15-банди ва 102-моддасига асосан ҳамда халқ депутатлари Навоий вилоят

Кенгашининг қарорига мувофиқ **Нормат Тулкунович Турсунов** Навоий вилояти ҳокими лавозимига тайинлансин.

**Ўзбекистон Республикаси
Президенти**

Ш. МИРЗИЁЕВ

Тошкент шаҳри,
2022 йил 25 ноябрь

ТАРАҚҚИЁТ ЙЎЛИ

БИЛИМЛАР ИҚТИСОДИЁТИ ТАФАККУР ҲОДИСАСИГА ЎТУВЧИ КЎПРИК

Ўзгараётган дунёда инсониятга фақат билимгина нажот бўлади. Ўзаро боғлиқликда ривожланиш ҳам илм-фан асосида кечади. Тараққиётнинг ҳар бир жабҳасида илғор технологиялар муҳим роль ўйнайди. Технология ҳам билим дегани. Демак, илм-фан ривожланмас, билимлар такомиллашмас экан, ҳаёт мураккаблашиб, кун сайин оғирлашиб бораверади.

Шундай шарoитда нима қилмоқ керак? Бу саволга Ўзбекистон Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Осиёда ҳамкорлик ва ишонч чоралари бўйича кенгашнинг жорий йил

13 октябрь куни Қозоғистон пойтахти Остона шахрида бўлиб ўтган навбатдаги саммитидаги нутқидан аниқ жавоб топиш мумкин.

Давоми 3-бетда

БУГУННИНГ ГАПИ

ЎЗИНИ ОҚЛАМАГАН ЁКИ БАРҚАРОР ШИРКАТЛАР

КОММУНАЛ ХИЗМАТЛАРИ РИВОЖИГА БИР НАЗАР

Ҳозирги ислохотларнинг асосий мақсади аҳоли учун муносиб ва сифатли турмуш шaroитини яратиш.

Бунда коммунал хизматларнинг ўрни жуда юқори. Шунинг учун соҳа фаолиятини тўғри ташкил этиш ва самарадорлигини оширишга алоҳида эътибор бериш талаб этилмоқда.

Давоми 2-бетда

ҚЎҚОН ЭИЗ: ИНВЕСТИОР ВА ТАДБИРКОРЛАР УЧУН ИМКОНИЯТ МАЙДОНИ

ИСЛОҲОТ ОДИМЛАРИ

“Қўқон” эркин иқтисодий зонаси ҳудудида бугунга қадар 71 лойиҳа ишга туширилиб, ташқи ва ички бозорларда талаб юқори бўлган умумий қиймати 2 триллион 199 миллиард сўмлик маҳсулот ишлаб чиқарилди. Бу ўтган йилдагига нисбатан 5 миллиард сўмга кўп дегани. Sanoat қорхоналарининг экспортдаги улуши 86 миллион долларни ташкил қилди. 6481 янги иш ўрни яратилди. Бу ерда машинасозлик, тўқимачилик, электротехника, фармацевтика, озиқ-овқат sanoati, чарм-пойабзал йўналишларида импорт ўрнини босувчи маҳсулот турлари ишлаб чиқарилмоқда.

Бир томони Учкўприк тумани ва қўҳна Қўқоннинг жануби-шарқий кенгликлариде ястаниб ётган, йиллар давомида қаровсиз, тош-шағалдан иборат бўлган ҳудудда эркин иқтисодий зона ташкил этилганига кўп

бўлгани йўқ. Шу қисқа фурсатда юрт тараққиёти, эл фаровонлиги йўлида йилларга татигулик ташаббуслар қўлоч ёймоқда, янги лойиҳалар қўллаб-қувватланяпти.

Давоми 4-бетда

БАРЧА МАСАЛАЛАРГА ХАЛҚ БИЛАН БАМАСЛАҲАТ ЕЧИМ ТОПИЛАДИ

Бошланиши 1-бетда

Тадбирда Ҳозгон шахридаги “Мармар-обод” корхонаси билан ҳам видеоалоқа орқали боғланилди. У мармар ва гранит тошларни қазиб олиб, қайта ишлашга ихтисослашган. Хитой ва Эрон давлатларидан ускуналар олиб келиниб, муҳандис ва мутахассислар жалб қилинган. 300 киши иш билан таъминланган.

Давлатимиз раҳбари Навоий шахридаги “Гидро Станко Сервис” масъулияти чекланган жамияти фаолияти билан танишди.

Навоий вилояти саноатлашган ҳудуд. Бу ерда тоғ-кон, металлургия, кимё, энергетика корхоналари кўп. Уларга, умуман, юртимиз саноати ва қишлоқ ҳўжалигига машинасозлик маҳсулотлари доим зарур.

“Гидро Станко Сервис”да айнан шулар ишлаб чиқарилади. Бу ерда кооперация орқали 100 дан ортиқ қурилма ва мингдан ортиқ турдаги эҳтиёт қисмлар маҳаллийлаштирилган. Натижада 2021 йилда 12 миллион доллардан зиёд валюта маблағларини тежашга эришилган. Жорий йил якуни билан ишлаб чиқариш миқдори 23 миллион доллар бўлиши кутилмоқда.

Корхонага ускуналар Германия, Туркия, Италия ва Хитойдан келтириб ўрнатилган. 370 киши иш билан таъминланган.

Айни чоғда корхонада қуюв цехи ташкил этиш ва маҳсулотлар турини кўпайтириш устида иш олиб бoрилмоқда.

Президентимиз мутасаддиларга маҳаллийлаштириш даражасини ошириш бўйича топшириқлар берди.

Бугунги кунда Навоий вилоятида маҳаллийлаштириш дастури доирасида қиймати 1 триллион сўмга яқин 113 та лoйиҳалар амалга оширилмоқда. Буларнинг натижасида жорий йилнинг ўзида 100 миллион долларлик импорт қисқартирилишига эришилади.

Шу куни “Навоий” эркин иқтисодий зонасини ҳамда Навоий халқаро аэропорти юк терминалини бошқариш бўйича ҳужжатлар имзоланди.

Бу маросимда Президент Шавкат Мирзиёев иштирок этиб, нутқ сўзлади.

— Бугун дунёдаги геосиёсий вазият ҳар бир давлатдан ўз имконият ва ресурсларидан тўғри фойдаланиш, янги савдо ва лoгистика йўлакларини яратишни тақозо этмоқда. Бу борада жаҳоннинг нуфузли компаниялари билан музокаралар олиб

бориб, энг мақбул таклифларни ўрганиламиз. Мақсадимиз — мамлакатимиз экспорт салоҳиятини 2030 йилгача камида 3-4 баробарга ошириш, — деди давлат раҳбари.

“Навоий” эркин иқтисодий зонаси ҳамда Навоий халқаро аэропорти саноат ва лoгистика бўйича улкан имкониятларга эга. Уларда зарур инфратузилма ва тизим яратилган. Бундан самарали фойдаланиш мақсадида Бирлашган Араб Амирликларининг “DP World” компанияси билан “Навоий” эркин иқтисодий зонасини бошқариш бўйича келишув, “Terminals Holding” компанияси билан Навоий аэропорти юк терминалини бошқариш бўйича шартнома имзоланди.

“DP World” “Навоий” эркин иқтисодий зонасида хорижий инвесторлар талабларига жавоб берадиган халқаро ҳуқуқ нормаларини жорий қилиб, йирик ишлаб чиқарувчиларни жалб этади.

“Terminals Holding” компанияси Навоий халқаро аэропортининг юк айланмасини кескин ошириш ва уни йирик қарго ҳаблари билан боғлаш билан шуғулланади. Бу ҳамкорлик Ўзбекистоннинг асосий халқаро транспорт йўлакларига интеграция бўлиши ва транзит ҳажмини камида ўн баробарга оширишига салмоқли ҳисса қўшади.

Умуман, ушбу икки келишув мамлакатимизда инновацион ва юқори технологик хизматлар кўпайиши, иқтисодийтимиз учун энг муҳим бўлган транспорт коммуникациялари ривожланишига хизмат қилади.

— Бу икки компаниянинг Ўзбекистондаги бизнеси жадал ривожланишига тилакдошман. Мазкур лoйиҳалар давлатларимиз ўртасидаги яқин ҳамкорлик миқёсини янада оширишига ишонаман, — деди сўзининг якунида Президентимиз.

Маросимда “DP World” ва “Terminals Holding” компаниялари раҳбарлари келишувлардан мамнун эканини билдирди, бу икки томон учун катта имкониятлар очишини таъкидлади.

Шу билан Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Навоий вилоятига ташрифи якунланди.

Зиёдулла ЖОНИБЕКОВ,
Икром АВВАЛБЕКОВ,
Абдували БЎРИЕВ,
Ўза мухбирлари

ШАРҲ

ТАЛАБЛАР СОДДАЛАШАДИ, ТАРТИБГА СОЛИШ ЮКИ КАМАЯДИ

Алишер КАРИМОВ,
адлия вазири ўринбосари

Тадбиркорликни давлат томонидан тартибга солиш уни рўйхатдан ўтказиш, лицензиялаш ва рухсат бериш, техник, тариф ва нотариф тартибга солиш, мажбурий сўғурта қилиш, давлат назоратини амалга ошириш, рақобатни ҳимоя қилиш, жавобгарлик ўрнатиш, ҳисоботларни татбиқ этиш, ўзини ўзи бошқаришни жорий этиш орқали амалга оширилади.

Бугунги кунда бу борада 6 мингдан ортиқ норматив-ҳуқуқий ва 40 мингта техник ҳужжат мавжудлиги, тадбиркорлик фаолиятига қўйилган талабларни соддалаштириш ҳамда тартибга солиш юкини камайтиришни тақозо этаётган эди.

Янада аниқроқ айтганда, норматив-ҳуқуқий ҳужжатларнинг қўлтига қарамай, шу вақтга қадар тадбиркорликни давлат томонидан тартибга солиш чегаралари ҳамда тартибга солиш шакллари тарқоқ бўлиб, ягона ҳужжатга бирлаштирилмаган эди. Унинг аниқ мақсадлари, вазифалари ва чегараларининг белгиланмаганлиги натижасида соҳа фаолиятига ортиқча аралашш, шунингдек, фаолият юритаётган субъектларнинг ортиқча маблағ ва ресурслари сарфланишига сабаб бўларди. Бу, ўз навбатида, давлатнинг тадбиркорлик фаолиятига аралашувининг аниқ чегаралари, шу жумладан, унинг мақсад ва вазифаларини белгилаш заруратини юзага келтирди.

Президентимизнинг жорий йил 9 ноябрдаги “Тадбиркорлик фаолиятини давлат томонидан тартибга солишни соддалаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги фармонида тадбиркорликни давлат томонидан тартибга солишнинг чегаралари ҳамда тартибга солиш воситалари белгиланди. Унда, энг аввало, тадбиркорлик фаолиятини давлат томонидан тартибга солиш воситалари бизнес субъектлари томонидан ишлаб чиқариладиган ва реализация қилинадиган товарлар, бажариладиган ишлар, кўрсатиладиган хизматларнинг инсон ҳаёти ва соғлиғи учун хавфсизлигини, унинг қонуний манфаатлари ҳимоясини таъминлаш, атроф-муҳитни муҳофаза қилиш, шунингдек, давлат хавфсизлигини муҳофаза қилиш ва тадбиркорликни ривожлантириш учун қўлай шарт-шароитлар яратиш мақсадида жорий этилиши ҳам ўз ифодасини топган.

Иккинчидан, тартибга солиш воситаларининг норматив-ҳуқуқий норма ҳисобланмаган ҳужжатлар билан ҳам

жорий этилиши қонун устуворлиги тамойилига зид келган ҳолда, давлат органларининг қарор қабул қилиш жараёнларида очиқлик ва шаффофлик таъминланишини чеклаётган эди. Бинобарин, маҳаллий давлат ҳокимияти органларининг норматив тусда бўлмаган, вазирлик ва идораларнинг рўйхатдан ўтмаган идоравий ҳужжатлари билан тадбиркорликни тартибга солиш воситалари белгиланаётган ҳолатлар ҳам йўқ эмас.

Фармонга мувофиқ, эндиликда тартибга солиш воситалари фақат норматив-ҳуқуқий ва техник жиҳатдан тартибга солиш соҳасидаги норматив ҳужжатлар асосида жорий этилиши ҳамда норматив-ҳуқуқий ёки техник жиҳатдан тартибга солиш соҳасидаги норматив норма ҳисобланмаган ҳужжатларда белгиланган тартибга солиш воситалари ҳуқуқий оқибатларга олиб келмаслиги алоҳида белгилаб қўйилди. Яъни бундан буён норматив-ҳуқуқий тусга эга бўлмаган вазирлик ва идораларнинг ички идоравий ҳужжатлари орқали жорий этилган тартибга солиш воситалари ҳеч қандай ҳуқуқий оқибатга олиб келмайди.

“**ФАРМОНДА ТАДБИРКОРЛИК СОҲАСИДА МАВЖУД МАЖБУРИЙ ТАЛАБЛАРНИ ТАҲЛИЛ ҚИЛИШ, ҚИСКАРТИРИШ ВА УЛАРНИНГ 2025 ЙИЛ 1 ИЮЛДАН ТўЛИҚ ИШГА ТУШИРИЛАДИГАН ЯГОНА РЕЕСТРИНИ ШАКЛЛАНТИРИШ ТАРТИБИ БЕЛГИЛАНМОҚДА. БУ ЖАРАЁНДА РЕЕСТР ИККИ БОСҚИЧДА ШАКЛЛАНТИРИЛАДИ.**

“Президентимизнинг жорий йил 9 ноябрдаги “Тадбиркорлик фаолиятини давлат томонидан тартибга солишни соддалаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги фармонида тадбиркорликни давлат томонидан тартибга солишнинг чегаралари ҳамда тартибга солиш воситалари белгиланди.

беришни тўхтатиб қўйиш, яқка тартибдаги тадбиркор томонидан ёлланган ходимларни солиқ органларида алоҳида ҳисобга қўйиш каби талаблар бекор қилинди.

Бешинчидан, тадбиркорлар учун қуйидаги қўлайлиқлар яратилмоқда:

— солиқ тўловчиларга аудит ва сайёр солиқ текширувлари натижалари устидан тўғридан-тўғри судга шикоят қилиш ҳуқуқи берилмоқда (амалдаги Солиқ кодексининг 231-моддасига мувофиқ, тадбиркор судга шикоят қилишдан олдин тегишли юқори турувчи солиқ органига мурожаат қилиши лoзим);

— тадбиркорларга Ягона интерактив давлат хизматлари портали орқали ўз хизматларини кўрсатишга рухсат берилмоқда (ҳозирда Ягона интерактив давлат хизматлари порталидан 2,5 миллиондан ортиқ фуқаро ва тадбиркорлар фойдаланяпти);

— давлат харидларида рақобатни қўллаб-қувватлаш мақсадида қиймати 1 миллиард сўмдан юқори бўлган харидлар бўйича тўғридан-тўғри шартномалар тузиш тақиқланмоқда.

Олтинчидан, замонавий технологиялар ва янги хизмат турларини жорий қилиш учун қўлай муҳит яратиш мақсадида, 5 та соҳада (электрон тижорат, транспорт, саноат, қурилиш ва қишлоқ ҳўжалиғи) “тартибга солиш қўмдони” махсус ҳуқуқий режим жорий этилмоқда.

Демакки, мазкур фармоннинг асосий мақсади тадбиркорлик фаолиятини давлат томонидан тартибга солишнинг тўбдан такомиллаштирилган ва халқаро стандартларга монанд янги ҳуқуқий базасини яратиш, тартибга солишнинг аниқ мақсад ва чегараларини белгилаш ҳамда тадбиркорлик фаолиятига давлат аралашувини кескин камайтиришга қаратилгани билан муҳим аҳамият касб этади.

БУГУННИНГ ГАПИ

ЎЗИНИ ОҚЛАМАГАН ЁКИ БАРҚАРОР ШИРКАТЛАР

КОММУНАЛ ХИЗМАТЛАРИ РИВОЖИГА БИР НАЗАР

Озода ЖЎРАЕВА,
уй-жой коммунал
хизмат кўрсатиш вазири
ўринбосари

Бошланиши 1-бетда

Президентимизнинг 2022 йил 4 августдаги “Кўп квартиралли уйлари бошқариш тизимини янада такомиллаштириш ва бошқарувчи ташкилотларни молиявий соғломлаштириш борасидаги қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги қарори ушбу йўналишдаги ишларни такомиллаштириш, бу борада замонга мос фаолият юритишни қўллаб-қувватлайди.

Бугунги кунда мамлакатимизда жами 39 минг 691 кўп квартиралли уй мавжуд. Шундан 35 минг 773 таси 708 бошқарув компанияси орқали, 1 минг 579 таси 329 уй-жой мулкдорлари ширкати, 809 таси бошқа ташкилотлар томонидан, 765 таси эса ўз-ўзини бошқариб келмоқда.

Тошкент шаҳрида эса 509 мингдан зиёд хонадондан иборат 10 минг 813 кўп квартиралли уй бор, уларга 267 бошқарувчи компания ҳамда 102 молиявий ҳолати яқши уй-жой мулкдорлари ширкатлари хизмат кўрсатади. Кўп квартиралли уйлarning 33 таси бошқа ташкилотлар балансидаги уйлар ҳисобланади.

Таъкидлаш жоизки, муаммоли кредитлари йўқ ва барқарор ишлаётган ширкатлар фаолиятига ҳеч қим аралаша олмайди. Бинобарин, бугунги кунда кредит олмагдан фаолият юритаётган 167 ширкат мавжуд ва уларнинг фаолиятдан аҳоли мамнун.

Уй-жой коммунал хизмат кўрсатиш вазирлиги томонидан кўп квартиралли уй-жойларни бошқариш тизимини такомиллаштириш, бошқариш органларини қўллаб-қувватлаш ҳамда кўп квартиралли уйлardaги умумий мол-мулкни

сақлаш ва таъмирлаш, уларга туташ ер участкаларини аниқ белгилаш бўйича тизимли ишлар амалга оширилмоқда. Натижада 2021-2022 йилларда

республикаимизда 700 дан ортиқ бошқарувчи ташкилотлар фаолияти йўлга қўйилди. Улар томонидан уйлари таъмирлаш, ҳудуднинг инфратузилмасини яхшилашга жорий йилда 150 миллиард сўмдан ортиқ маблағ сарфланди. Масалан, шу йил иш бошлаган “Universal new forever” бошқарув сервис компанияси Сергели туманидаги “Эзгулик” ва “Зийнат” маҳалла фуқаролар йиғинида жойлашган 34 кўп қаватли уйга хизмат кўрсатиб келади. Мазкур бошқарув компанияси 4 та ўзини оқламаган ширкат ўрнида ташкил этилган. Тадбиркор ўз ҳисобидан соҳага 2,5 миллиард сўм инвестиция киритган. 32 нафар ишчиси ва 16 турдаги зарур техникага эга. Шунингдек, аҳолига 25 дан ортиқ қўшимча сервис хизматларини кўрсатиб келади. Иш тартиби — 24/7 режимида.

Яшнобод туманидаги “Юксалиш” бошқарув сервис компанияси эса 2-3 сектор ҳудудида жойлашган 180 дан ортиқ кўп қаватли уйларга хизмат кўрсатади. Мазкур бошқарув компанияси

12 ширкат ўрнида ташкил этилган бўлиб, бунинг учун 2,3 миллиард сўм инвестиция жалб этилган. Бу ерда 94 ишчи томонидан аҳолига 28 қўшимча сервис хизматлар кўрсатилади. Диспетчерлик хизмати туну кун ишлайди.

Кези келганда таъкидлаш ўринлики, 2020 йилга қадар кўп квартиралли уйлари бошқариш соҳасида бозор муносабатлари мавжуд бўлмаган. Уйлар, асосан, ширкатлар — нотижорат ташкилотлар томонидан бошқарилган.

Шунингдек, бошқарувчи ташкилотлар томонидан жами 35 миллиард сўмлик зарур моддий-техник ва ускуналар харид қилинган. Соҳа ташкилотларининг моддий-техник базаси яхшиланиб, ходимларнинг иш ҳақи ва малакаси босқичма-босқич ошириб бoрилаётган бўлса-да, тизимда коррупциявий жиноятларни

содир этиш ҳолатлари кузатилмоқда. Шу кунгача 19 нафар ходимга нисбатан коррупциявий жиноят содир қилгани учун ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар томонидан жиноят иши қўзғатилгани бунинг исботидир.

Ҳудудлар кесимида кўп квартиралли уйлари бошқариш органлари вакилларига нисбатан қўзғатилган жиноят ишларининг асосий кўрсаткичи Тошкент шаҳрига тўғри келмоқда. Шу жиҳатдан олганда, “Менинг уйим” биллинг тизими бошқарув органларининг ягона, очиқ электрон маълумотлар базасини шакллантириш, мулкдорлар маблағидан самарали ва мақсадли фойдаланишни таъминлаш, кўрсатилаётган хизматларнинг сифатини ошириш ҳамда белгиланган талабларга амал қилишда асқатапти. Ҳозирги кунгача мазкур тизимда жами 1,2 миллиондан

зиёд абонент маълумотлари шакллантирилди. Шундан 486 мингтаси Тошкент шаҳри, қолганлари бошқа ҳудудлар ҳисасига тўғри келади. Бунда хонадонлар мулкдорларга бошқариш органлари томонидан амалга оширилган ишлар тўғрисида ҳисоботларни электрон шаклда ва онлайн тақдим этмоқда.

Шунингдек, биллинг тизими “Электрон ҳукумат” идоралараро интеграциялашган платформаси, кўп квартиралли уй-жойларнинг хонадонлари ҳақида маълумотлар базасини автоматик шакллантириш бўйича кўчмас мулк объектларининг кадастр рақамлари, ягона манзиллар реестри, мулкдорларнинг қарздорлигини нотариал идоралари томонидан текшириш учун Адлия вазирлигининг маълумотлар базаси ҳамда Марказий банкнинг клиринг “МУНИС” тизимида интеграция қилинганки, бу ҳам турли тушунмовчиликларнинг олдини олишда қўл келяпти. Жорий йил бошидан “Менинг уйим” биллинг тизими орқали жами 194 миллиард сўм келиб тушган.

Давлатимиз раҳбарининг юқорида қайд этилган қарориди сўнгги йилларда қўп квартиралли уй-жойларни бошқариш тизимини такомиллаштириш, бошқариш органларини қўллаб-қувватлаш ҳамда қўп квартиралли уйлardaги умумий мол-мулкни сақлаш, таъмирлаш, уларга туташ ер участкаларини аниқ белгилаш бўйича тизимли ишлар амалга оширилаётганини қайд этилган. Хусусан, Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳрининг 15 ҳудудида кўп квартиралли уй-жойлар жойлашган ерларни очик танлов ўтказиш йўли билан бошқарувчи ташкилотларга бириктириш бўйича лoйиҳа амалга оширилди. Таҳлил натижаларига кўра, мазкур лoйиҳа доирасида 1 минг 261 кўп квартиралли уйда истикомат қилувчи аҳолининг яшаш шароитлари янада яхшиланди.

Қисқа вақт ичида бошқарувчи ташкилотларнинг кредит қарздорлиги 2 баробарга қисқарди, 500 нафарга яқин иш ўринлари яратилди, ишчилар иш ҳақи ҳамда бошқарувчи ташкилотлар даромади 2 баробарга ошгани таъкидланган.

Қурилаётган чора-тадбирлар, амалий ишлар айни шундай масалаларга ечим топиш, халқимизнинг яқини ҳаёт кечиришини таъминлашга қаратилгани билан аҳамиятлидир.

ТАРАҚҚИЁТ ЙЎЛИ

БИЛИМЛАР ИҚТИСОДИЁТИ

ТАФАККУР ҲОДИСАСИГА ЎТУВЧИ КЎПРИК

Авазбек ХУДОЙҚУЛОВ,
иқтисодий шарҳловчи

Бошланиши 1-бетда

“Жаҳон саноат инқилобининг янги босқичига ўтишнинг асоси бўлган билимлар иқтисодиётини ривожлантириш барқарор тараққиётга қарши қаратилган таҳдидларнинг олдини олишга хизмат қилади. Инновациялар трансфери соҳасидаги салоҳиятни янада тўлиқ ишга солиш, рақамлаштиришни фаол рағбатлантириш, “булутли” технологиялар, сунъий интеллект, “буюмлар интернет”ни ривожлантириш мақсадга мувофиқ, деб ҳисоблаймиз. Бу йўналишларда Осиё мамлакатлари глобал тараққиётга етакчи бўлишга биргалликда эришиш учун барча имкониятларга эгадир”, деди давлатимиз раҳбари ўз нутқида.

Шу нуқтада фикрларимизни жамласак, бугун иқтисодиётнинг барқарор ривожланиши ҳам билим билан боғлиқ эканини англаймиз. Бу, аввало, нималарда кўза ташланадиган икки қандай изоҳланди?

Биринчидан, инсоният янги синовлар, янги таҳдидлар билан рўбарў келмоқда. Биргина коронавирус пандемияси оқибатлари ва давлатлар ўртасидаги ўзаро низолар сабаб ишлаб чиқариш, транспорт логистикаси соҳасида юзага келган муаммолар туфайли дунё иқтисодиётида мураккаб вазият кузатилаётир. Бу ҳолатни “йўғон чўзилиб, ингичка узилдиغان палла”, деб ҳам аташ мумкин. Яъни мавжуд иқтисодий вазият ривожланаётган, айниқса, иқтисодий ночор мамлакатларга кўпроқ салбий таъсир кўрсатади.

Иккинчидан, технологиялар тараққий этиши билан янги иқтисодий тафаккур ҳодисаси юз бермоқда. Бу жараёнда, энг аввало, шундай иқтисодий рақобат муҳити кузатишмоқдаки, унда алпақачон замонавий технологиялар орқали иш юритиш биринчи ўринга чиқди.

Учинчидан, иқтисодиёт, умуман, барча жабҳада ўзаро боғлиқлик сиёсати аёж олди. Бундай сиёсий муҳит пайдо бўлиши ҳар бир давлат олдига рақобатбардош кадрлар тайёрлаш ва иқтисодий дипломатияни ривожлантириш талабини қўймоқда.

Мана шу уч жиҳатни эътиборга олган ҳолда айтиш мумкинки, ҳар қандай глобал таназзулнинг бир қисми глобаллашган дунё иқтисодиётининг бир бўлаги ўлароқ, ҳар бир давлат чекига тўғри келади. Аслида эса айрим ҳолларда бунинг бутунлай тескарис бўлиши ҳам мумкин. Яъни мураккаб вазиятда юзага келган бўшлиқларни тўлдирish хисобига ундан янада кучли бўлиб чиқish имкони мавжуд.

Бунинг сўнгги йилларда Президентимиз ташаббуси билан халқро ва минтақавий ташкилотлар доирасида узқоқни кўзлаб илгари суриллаётган ташаббуслар, юртимизда қулай инвестицион ва тадбиркорлик муҳитини яратиш, аҳолини тадбиркорлик фаолиятига кенг жалб этиш, бу борада уларга турли қўлайликлар яратиш, имтиёзлар беришнинг юксак самаралари мисолида ҳам кўриш мумкин.

Ўзбекистонда нафақат иқтисодиёт, балки барча соҳа ва тармоқларда келаяётган янгиланиш жараёни ва пировардида, қўлга киритилаётган салмоқли натижалар асосини, шубҳасиз, ҳар бир ишга илм билан ёндашиш борасидаги қатъий талабдан излаш зарур. Эътиборли жиҳати, Президентимиз илмий ёндашувга оид ташаббусларни халқро ташкилотлар доирасида ҳам фаол илгари сузмоқда.

Иқтисодиётни глобал инқирознинг ўсиб бораётган салбий оқибатларига мослаштириш бўйича қатор ташаббуслар, жумладан, жаҳон саноат инқилобининг янги босқичига ўтишнинг асоси бўлган билимлар иқтисодиётини ривожлантириш таклифи Осиё мамлакатлари, хусусан, Ўзбекистон иқтисодиёти учун барқарор тараққиётга таҳдидларнинг олдини олишга қаратилган муҳим ғоя, дейиш ўринли бўлади. Чунки бугунги кунда иқтисодиётда глобал рақобат кучаймоқда, янги, илгари номаълум қаршилиқлар, муаммо ва таҳдидлар пайдо бўляпти. Уларни енгиб ўтиш учун эса кучли билимга асосланган иқтисодиёт керак.

Шу ўринда савол туғилиши табиий: билимлар иқтисодиёти ўзи нима?

— Билимлар иқтисодиёти инсон капиталини кўпайтириш ва ҳаёт сифатини яхшилаш мақсадида юқори технологиялар, инновациялар ва сифатли хизматлар билан таъминлаш тизимидир, — дейди иқтисодиёт фанлари доктори, профессор Аҳмаджон Маматов. — Бугунги замонавий дунё айнан шу тизим — инсон капитал, интеллектуал салоҳият, инновацион ғоялар, юқори технологиялар асосида жадал ривожланмоқда. Мана шу жиҳатлар барқарор тараққиётнинг фундаментал асосини ташкил қилаяпти. Ўзбекистон ҳам ривожланган мамлакатлар билан барабар қадам босишни мақсад қилган экан, билимлар иқтисодиётини ривожлантириши керак, узисз бунга эришишнинг иложи йўқ.

РАҚАМЛИ ДУНЁ ВА БИЗ

Рақамлаштириш глобал иқтисодий ўсишнинг асосий омилларидан биридир. “McKinsey Global” тадқиқот институти ҳисоб-китобларига кўра, Хитойда 2025 йилда ялпи ички маҳсулотнинг 22 фоизгача ўсиши интернет технологиялари ҳисобидан содир бўлиши мумкин. АҚШда 2025

йилда рақамли технологиялар ҳисобидан яратилган қийматнинг қўйилаётган ҳажми 1,6-2,2 триллион долларни ташкил этиши прогноз қилинмоқда.

А.Маматовнинг қайд этишича, рақамлаштиришнинг иқтисодий самарадорлиги жуда катта. Масалан, аввало, рақамли иқтисодиёт ялпи ички маҳсулотни камида 30 фоиз кўпайтириш имконини яратиши, бошқа томондан эса хуфийна иқтисодиётга барҳам бериш ҳамда коррупцияни кескин қамайтиришга замин ҳозирлаш билан аҳамиятлидир. Демак, рақамлаштириш нафақат иқтисодий барқарорликка йўл очади, балки жамият ривожидида бошқа муаммоларни ҳам бартараф этишга хизмат қилади. Мана шундай самарадорлиги туфайли бугун бутун дунёда рақамли технологиялар барча соҳа ва тармоқлар, одамлар ҳаётига жадал кириб бормоқда.

Ўзбекистонда бу жараён жадаллашганига кўп бўлмади. Аниқроқ айтганда, кейинги 5-6 йилларда ахборот-коммуникация технологияларини ривожлантириш ва рақамлаштиришга устувор аҳамият берилга бошланди. Жумладан, 2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегияси доирасида миллий иқтисодиёт, саноат ва умуман, жамиятда рақамли трансформацияни жорий этиш бўйича тизимли ишлар амалга оширилди.

Президентимиз 2018 йил 28 декабрь куни Олий Мажлисга йўллаган Мурожаатномасида ҳам рақамлаштириш

““ Рақамли иқтисодиётни ривожлантириш бўйича аниқ миқдор кўрсаткичлари ҳам белгиланган бўлиб, даврий жиҳатдан 2020-2023 йилларни қамраб олади. Мазкур вазифаларни самарали ҳал этиш, мамлакатимизда илм-фанни янада ривожлантириш ҳамда Ўзбекистонда рақамли иқтисодиётнинг блокчейн технологиялари, платформалари ва бизнес моделларини қўллаш долзарб ҳисобланади.

масаласига алоҳида тўхталиб: “Иқтисодиётнинг барча соҳаларини рақамли технологиялар асосида янгиланиш назарда тутилган Рақамли иқтисодиёт миллий концепциясини ишлаб чиқишимиз керак. Шу асосда “Рақамли Ўзбекистон — 2030” дастурини ҳаётга татбиқ этишимиз зарур”, дея таъкидлаган эди. Ушбу йўналишдаги ишлар ривожини сифат жиҳатидан янги босқичга олиб чиқишни назарда тутувчи мазкур дастур давлатимиз раҳбарининг 2020 йил 5 октябрдаги “Рақамли Ўзбекистон — 2030” стратегиясини тасдиқлаш ва уни самарали амалга ошириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги фармони билан тасдиқланди.

ТЕХНОЛОГИК ЯНГИЛАНИШЛАР ЗАМОНИ

Технологик ўзгаришлар ҳам билимлар иқтисодиёти ривожланишини таъминловчи асосий омилдир. БМТ таърифига кўра, бугунги кунда технология нафақат моддийлашган шаклдаги билим, балки маҳсулот ишлаб чиқариш ёки хизмат кўрсатиш учун зарур бўлган тизимлашган усуллар мажмуи, масалан, ноу-хаудир.

— Технологияларнинг жуда кўп турлари мавжуд, бугунги кунда кенг қўлланилаётган “муҳим”, “критик”, “базисли”, “портлатувчи”, “келажак” технологиялари шулар жумласидан, — дейди А.Маматов. — “McKinsey Global” тадқиқот институти кейинги ўн йилда иқтисодиётнинг энг катта салоҳиятга эга бўлган “портлатувчи” ўн иккита технология рейтингини эълон қилди. Уларнинг энг яхши учтаси мобил интернет, ақлий меҳнатни автоматлаштиришнинг янги усуллари ва буюмлар интернетидир. Энг яхши кучли учликнинг ялпи иқтисодий салоҳияти йилига 11,6-23,7 триллион долларни ташкил этади.

Ҳозир дунёда шундай фундаментал ўзгаришлар рўй бермоқдаки, дунё тарихида бу даражадаги кенг имкониятлар ҳам, бунчалик катта потенциал хавфлар ҳам бўлмаган. Сунъий интеллект, роботлаштириш, аддитив технологиялар оммалашуви, нанотехнологиялар, биотехнология қабилар кундалик ҳаётимизнинг ажралмас қисмига айланиб бормоқда. Агар биз бу ўзгаришлар етакчилари сафида бўлишни хоҳласак, яқин йилларда технологик тараққиёт қайси йўналишда ривожланиши ва келажакда қандай оламшумул

инновациялар бўлиши қўйлаётганини яхши англашимиз ҳамда уларни яратишда фаол иштирок этишимиз лозим.

Бу борада эса, аввало, Президентимиз давлат раҳбари сифатидаги фаолиятининг дастлабки кунларидан бошлаб илм-фан ва инновацион фаолиятни қўллаб-қувватлаш, илм аҳлини рағбатлантиришга алоҳида эътибор қаратгани, билимга асосланган барқарор иқтисодиётни ривожлантиришга киришилгани муҳим аҳамиятга эга бўлди. Айниқса, илгор хорижий тажриба, жаҳон фанининг замонавий ютуқлари, инновацион ғоялар, ишланмалар ва технологиялар асосида иқтисодиётнинг барча тармоқлари ҳамда ижтимоий соҳани жадал ривожлантириш таъминлаш мақсадида Инновацион ривожланиш вазирлиги ташкил этилгани замон билан ҳамнафас бўлиш, ушбу йўналишдаги ишларни тизимлаштириш ва изчил давом эттириш имконини бермоқда.

Жумладан, асосий миссияси инсон капиталини ривожлантириш, яъни иқтидорли ёшларнинг инновацион ғояларини қўллаб-қувватлаш орқали ишлаб чиқаришга татбиқ этишга қаратилган вазирлик томонидан, аввало, инновацион экотизимини ривожлантириш борасида салмоқли ишлар қилинди. Хусусан, қўллаб-қувватлаш бизнес ва стартап акселераторлар, ёшлар технопарклари, инновацион марказлар, INNO ўқув-ишлаб чиқариш технопарклари фаолияти йўлга қўйилди. Инновацион экотизимнинг бундай элементлари ҳар бир вилоятда ташкил этилмоқда. Олий таълим муассасалари ва илмий ташкилотларда академик ва ишлаб чиқарувчи спин-офф корхоналар очилмоқда.

Инновацион фаолиятнинг самараси ўлароқ, олимларимиз томонидан коронавирус инфекциясини аниқловчи ПЗР-тест, мазкур инфекцияга қарши турли вакцина ва дори-дармон яратилди.

Шунингдек, жарроҳлик вақтида қонни тўхтатувчи гемоглобин ишлаб чиқариш йўлга қўйилди. Бу маҳсулотлар импорт ўрини қоплаб, катта самара бермоқда. Қўзи оқизлар учун электрон брайл алифбола ва электрон ҳассаслар яратилди. Молекуляр аллергологик марказ ташкил қилинди. Телетиббиёт, биотехнологиялар соҳасидаги ютуқларимиз ҳам қўллаб-қувватлаш томонидан эътироф этиляпти.

Умуман олганда, ушбу йўналишда амалга оширилган ишлар натижасида Ўзбекистон Глобал инновацион индекснинг тегшили индикаторида илмга бериладиган эътибор ва маблағ йўналтирилиши бўйича 81-ўринни эгаллади.

ИМКОНИАТЛАР КЕНГ, РЕЖАЛАР ЗАЛВОРИ

Ўзбекистон 50 дан ортқ саноат маҳсулотларини ишлаб чиқаришда барча имконият ва нисбий устуниликларга эга. Айниқса, нефть ва газ қимёси, металлургия, машинасозлик, электротехника, фармацевтика, қурилиш материаллари, тўқимачилик, чарм-поябзал, озиқ-овқат, “яшил” иқтисодиёт билан боғлиқ саноат тармоқларини иқтисодиётимиз драйверига айлантириш учун барча етарли шароитлар мавжуд.

Мана шу имкониятлардан келиб чиқиб, катта мақсадлар режа қилинмоқда. Жумладан, Тараққиёт стратегиясига мувофиқ, 2022-2026 йилларда саноат

инқилобининг янги босқичига ўтишнинг устувор вазифалари белгиланган. Унга кўра, кон-металлургия машиналари, техника ва ускуналарнинг янги турларини ишлаб чиқаришни ривожлантириш дастури татбиқ этилади. Бунда “Навоий КМК” АЖ ва “Олмалик КМК” АЖ машинасозлик заводлари негизида кон-металлургия машиналари, техника ва ускуналарини ишлаб чиқаришни жорий этиш ва маҳсулот турларини кенгайтириш, маҳаллийлаштириш даражасини ошириш чоралари қўйилади ҳамда улар учун зарур жиҳозлар ва бутловчи қисмлар ишлаб чиқариш йўлга қўйилади.

Тошкент вилояти Чирчиқ шаҳрида “Чирчиқ — Химград индустриал парки” ташкил этилади. Кимё ва нефть-газ қимёси соҳалари учун замонавий асбоб-ускуналар, машина ва жиҳозлар, бутловчи ва эҳтиёт қисмлар ишлаб чиқариш ҳажми кенгайтирилади.

Енгил автомобилларни маҳаллийлаштириш даражасини 60 фоизга етказиш чоралари қўйилади. Бунда Андижон вилоятида ташкил қилинган “Машинасозлик ва электротехника маҳсулоти саноат хаб” саноат зонаси ва бошқа ҳудудларда автомобилларга бутловчи қисмлар ишлаб чиқаришга ихтисослашган, қиймати 151,3 миллион долларлик 8 та янги лойиҳа 2022-2024 йилларда ишга туширилади.

Миллий иқтисодиётимизда конвергент технологиялар асосида рақамли иқтисодиётни ривожлантириш, давлат органлари ва бошқа ташкилотларда электрон ҳужжат алмашинуви ҳамда жисмоний ва юридик шахсларга хизмат кўрсатиш учун электрон тижорат тизимлари босқичма-босқич жорий этилмоқда.

Бугунги кунда деярли барча мамлакатлар ўз иқтисодиётини рақамли иқтисодиётга қисқа даврда ўтказиш бўйича кенг қамровли чоралар қўрмоқда. Рақамли иқтисодиётни ривожлантириш бошқа давлатлар каби Ўзбекистон учун ҳам халқро даражада рақобатбардошлигини оширишга хизмат қилувчи муҳим масалалардан биридир. Бу борада Президентимизнинг 2020 йил 28 апрелдаги “Рақамли иқтисодиёт ва электрон ҳукуматни кенг жорий этиш чора-тадбирлари тўғрисида”ги қарори ҳамда 2020 йил 5 октябрдаги “Рақамли Ўзбекистон — 2030” стратегиясини тасдиқлаш ва уни самарали амалга ошириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги фармони муҳим ҳуқуқий асос вазифасини ўтаётир.

Фармонда юртимизда электрон ҳукумат тизимини тақомиллаштириш, дастурий маҳсулотлар ва ахборот технологияларининг маҳаллий бозорини янада ривожлантириш, республиканинг барча ҳудудларида IT парклар ташкил этиш каби устувор вазифалар белгиланган.

Шунингдек, 2023 йилга бориб рақамли иқтисодиётнинг мамлакат ялпи ички маҳсулотидидаги улушини 2 баробар, ушбу соҳадаги хизматлар ҳажминини 3 баробар ошириш, улар экспортини 100 миллион долларга етказиш мақсад қилиб қўйилган.

Шу билан бирга, рақамли иқтисодиётни ривожлантириш бўйича аниқ миқдор кўрсаткичлари ҳам белгиланган бўлиб, даврий жиҳатдан 2020-2023 йилларни қамраб олади. Мазкур вазифаларни самарали ҳал этиш, мамлакатимизда илм-фанни янада ривожлантириш ҳамда Ўзбекистонда рақамли иқтисодиётнинг блокчейн технологиялари, платформалари ва бизнес моделларини қўллаш долзарб ҳисобланади.

Миллий иқтисодиётимизнинг яна бир муҳим ажрвали турадиган жиҳати шундаки, ЯИМнинг асосий қисми давлат корпорациялари томонидан яратилади. Бундай шароитда профилли вазирлик ёки давлат корпорациялари рақобатлиги остида индустриал рақамли платформалар яратиш энг оқилона қадамдир. Бундай платформалар рақамли иқтисодиётнинг тез ривожланиши ва унга мос келувчи блокчейн технологияларнинг кенг тарқалиши учун зарур инфратузилма базасини яратди.

Блокчейн технологиядан фойдаланиш миллий иқтисодиётини рақамлаштириш жараёнини тезлаштириш, шаффофлиқни таъминлаш, яширин иқтисодиётга барҳам беришга хизмат қилади. Шу билан бирга, микро ва макро молия тизимида улардан фойдаланиш орқали турли даражадаги молиявий муносабатлар шаффофлигига эришиш, маълумотлар базасини доимий мониторинг қилиб бориш, прогнозларни юқори аниқликда бериш, эҳтимолий муаммоларни олдиндан аниқлаш ва уларни бартараф этиш бўйича тегшили асосланган ҳулосаларни ишлаб чиқиш имконияти юзага келади.

Бошланиши 1-бетда

Президентимизнинг 2017 йилда тегишли фармони билан ташкил этилган “Қўқон” эркин иқтисодий зонаси ташаббускор тадбиркор ва хориқлиқ инвесторлар учун айна муддао бўлди.

туфайли маҳаллаимиз ҳаётида ҳам ўзига хос ўзгаришлар юз берди. Аввало, хотин-қизлар ва ёшлар ўртасидаги ишсизлик барҳам топди, замонавий инфратузилма тармоқларининг қурилгани аҳоли огирини

— Гиёҳ унмас дала-дашда мана шундай замонавий корхоналар қурилади дейишганида кўпчилик ишонмаган, — дейди Учкўприк туманидаги “Қўқонбой” маҳалла фуқаролар йиғини раиси Эркин Меҳмонов. — Бугун бу ҳақиқатга айланди. Маҳаллаимиз туман марказидан анча олис. Шарт-шароитларимиз ҳаминқадар эди. Аксарият аҳоли ишсиз бўлиб, йўл, сув, электр ва газ таъминоти, хизмат кўрсатиш билан боғлиқ масалалар йиллар давомида ечимини кутиб келарди. Эркин иқтисодий ҳудудда ишга туширилаётган янги лойиҳалар

енгил, узоғини яқин қилди. Авваллари чекка ҳудудда яшаётганимиздан ўқсганимиз, энди аксинча, қишлоғимиз шаҳар билан бўйлашапти.

Тўртта ҳудуддан иборат бўлган, 713,7 гектар ер майдонида жойлашган саноат зонасида корхоналар фаолияти учун зарур инфратузилма яратилган.

— Шу кунга қадар “А” нимзонасида 3,6 километрдан иборат электр тармоғи, 1 комплект тарқатиш пункти, “В” нимзонасида қиймати 30 миллиард сўмлик 2 дона 25000 кВт.ли подстанция ўрнатилди ва

ИСЛОҲОТ ОДИМЛАРИ

подстанциядан ишлаб чиқариш ҳудудига қадар 15 километр масофага икки занжирли электр тармоғи тортилди. — дейди иқтисодий зона инфратузилмани ривожлантириш шўбаси бош мутахассиси Сардорбек Мирсолиев. — Бундан ташқари, ишлаб чиқариш учун ўнлаб километрга табиий газ, ичимлик сув, оқова сув тармоқлари тортилди.

Бу тадбиркор ва инвесторлар учун жуда катта имконият. Ҳозирга қадар бу ерда ишлаш истагида бўлган инвесторлар томонидан умумий қиймати 315,4 миллион АҚШ доллари миқдоридagi 97 инвестиция лойиҳа жойлаштирилди. Шу билан бирга, амалга оширилаётган яна 35 лойиҳа асосида тасдиқланган жадвал бўйича қурилиш-монтаж ишлари олиб боришмоқда.

“Қўқон” эркин иқтисодий зонаси таркибидаги “ММА камтар бегойим” МЧЖда мўйнали мато ишлаб чиқариш йўлга қўйилди. Бу маҳсулотга пойабзал ва мебель саноатида эҳтиёж катта. Бироқ уларнинг аксарияти четдан импорт қилинар эди. Янги лойиҳа бу борадаги масалалар ечимида қўл келди.

— Маҳсулотларимизга ички ва ташқи бозорда талаб юқори, — дейди корхона раҳбари Исроилжон Абдуллаев. — Шу мақсадда маҳаллий пойабзал ишлаб чиқарувчи ва қўшни мамлакат тадбиркорлари билан узвий ҳамкорлик қилиб келамиз. Шу кунга қадар умумий қиймати 2 миллион доллар миқдорига маҳсулот экспорт қилдик. Албатта, фаолият кўламимиз фақат хомашё ишлаб чиқариш билан чекланиб қолаётгани йўқ. Айна кунда мўйнали матолардан турли ёпинчик ишлаб чиқариш устида иш олиб бораёلمиз. Бу маҳсулот ишлаб чиқариш салмоғини ошириш билан бирга, яна ўнлаб иш ўринлари яратиш имкониятини беради.

“Avilon Kokand plus” унитар корхонаси — бу ерда иш бошлаган кенжа саноат субъектларидан бири. Корхонада хом мато тўқилиш ва мато бўйяш учун керакли бўлган замонавий жиҳозлар ўрнатилди, 200 дан ортиқ янги иш ўрни яратилди. Тўқилган хом мато ва бўйланган маҳсулотга талаб юқори. Дастлабки босқичда ташқи бозорга 7,7 миллион доллар миқдорига маҳсулот экспорт қилинади.

— Янги лойиҳаларни амалга ошираётган тадбиркорлар учун яратиб берилган имкониятлар ҳақида ҳар қанча гапирсак оз, — дейди унитар корхона раҳбари Аваз Абдурахмонов. — Ишлаб чиқариш учун муҳим бўлган йўл, сув, табиий газ, электр таъминоти, божхона, транспорт логистикасида яратилган шароитлар ишлаб чиқариш кўламини кенгайтириш ва сифатни яхшилашда катта аҳамиятга эга. Айна кунда иккинчи лойиҳа — полиэфир тола ишлаб чиқариш борасида ишлар олиб бораёلمиз. Бу йилга импорт ўрнини босувчи 3370 тонна маҳсулот ишлаб чиқариш имкониятини беради.

“Knat Deco” хусусий корхонаси 1,5 миллион доллар эвазига меламина қозғоғлари ишлаб чиқаришни йўлга қўйди. Бу ерда йилга 70 миллиард сўмлик маҳсулот ишлаб чиқарилади. Асосан, мебель-созлик учун зарур бўлган бу хомашёлар шу пайтга қадар хориждан олиб келинган. Албатта, бу тайёр маҳсулот таннархининг ошиб кетиши, хомашё тақчиллигини келтириб чиқарган. Янги лойиҳа мебелчиликда янги имконият эшикларини очди. Корхона раҳбари Алпонжон Толипов айна

кунда умумий қиймати бир миллион доллар бўлган иккинчи лойиҳани ишга тушириш арафасида. Натижада юз турдан ортиқ ламинат чизгилари босилган мебель ва қурилиш анжомлари ишлаб чиқариш йўлга қўйилади.

“Grand Art class” масъулияти чекланган жамиятида умумий қиймати 25 миллион доллар бўлган 5 лойиҳа амалга оширилмоқда. Ҳозирчада пойабзал, сунъий тери ва пойабзал тагличлари ишлаб чиқариш лойиҳаси йўлга қўйилган. Эндигида нотўқима маҳсулотлар, пеносилин, полуритам каби хориждан олиб келинган маҳсулотлар ҳам тайёрланади.

“Қўқон” эркин иқтисодий саноат зонасида ташкил этилган истиқболли лойиҳалардан яна бири “Kokand Bicycles” масъулияти чекланган жамияти бўлади. Умумий майдони 1 гектар бўлган корхонада ўн турдан ортиқ велосипед, электр скутери ишлаб чиқариш ўзлаштирилди. Маҳсулотлар ички ва ташқи бозорда харидордир. Шу кунга қадар корхона ишлаб чиқариш цехларида 5 миллион доллардан ортиқ маҳсулот экспортга йўналтирилди.

“Қўқон” эркин иқтисодий зонаси таркибидаги “ММА камтар бегойим” МЧЖда мўйнали мато ишлаб чиқариш йўлга қўйилди. Бу маҳсулотга пойабзал ва мебель саноатида эҳтиёж катта. Бироқ уларнинг аксарияти четдан импорт қилинар эди. Янги лойиҳа бу борадаги масалалар ечимида қўл келди.

— Айна кунларда иккинчи лойиҳа — велосипедлар учун камер-покришка ишлаб чиқариш устида иш олиб бораёلمиз, — дейди МЧЖ раҳбари Мухсинжон Абдурахмонов. — Бу ишлар учун 6 миллион 300 минг АҚШ доллари миқдорига сармоя жалб этилмоқда. Натижада ишлаб чиқарилаётган маҳсулотлар таннархи арзонлашади, ишлаб чиқариш ҳажми икки ҳисса ошади ва айна пайтда юздан ортиқ янги иш ўрни яратилади.

— Булар ўз-ўзидан амалга ошаётгани йўқ, — дейди “Қўқон” эркин иқтисодий зонаси директори Фахриддин Раҳмонов. — Саноат зонасида фаолият кўрсатаётган корхоналарга қўллаб-қувватлаш берилган. Хусусан, Президентимизнинг “Махсус иқтисодий зоналар иштирокчиларини янада қўллаб-қувватлаш чора-тадбирлари тўғрисида”ги қарорига кўра, улар фойда, ер, мулк ва сув солиқларидан имтиёزلарга эга. Шунингдек, маҳсулот ишлаб чиқариш ва ўз эҳтиёжлари учун фойдаланадиган бутловчи қисмлар, хомашё ва материалларни импорт қилганда қўшилган қиймат солиғи ва божхона божини фойзалар ҳисобланмаган ва уларнинг тўланишини таъминлаш талаб этилмаган ҳолда, 120 кунгача кечиктириб, бўлиб-бўлиб тўлаш ҳуқуқи берилди. Бундан ташқари, республикада ишлаб чиқарилмайдиган ва инвестиция битимиға мувофиқ, технология усуналар ишлаб чиқариш ва маҳсулотларни экспортга реализация қилиш учун фойдаланадиган хомашё ва бутловчи қисмлар Ўзбекистон ҳудудига олиб қирилганда божхона тўловлари тўланмайди. Бу имтиёзлар инвестицияларнинг миқдорига қараб, уч йилдан 10 йилгача берилади.

Сирасини айтганда, Президентимиз ташаббуси билан иқтисодиётнинг реал секторларини қўллаб-қувватлаш мақсадида яратиб берилган имтиёз ва имкониятлар импорт ўрнини босувчи маҳсулотларни маҳаллий шароитда ишлаб чиқариш, ички эҳтиёжни қоплаш ва экспортга йўналтириш орқали аҳоли бандлигини таъминлаш ҳамда фаровонлигини оширишга хизмат қилаётгани билан эътиборли.

Расулжон КАМОЛОВ,
“Янги Ўзбекистон” мухбири

Шерзод Қорабоев олган суратлар.

ДОЛЗАРБ МАВЗУ

УЛКАН ТИЖОРИЙ АҲАМИЯТГА ЭГА САНОАТ

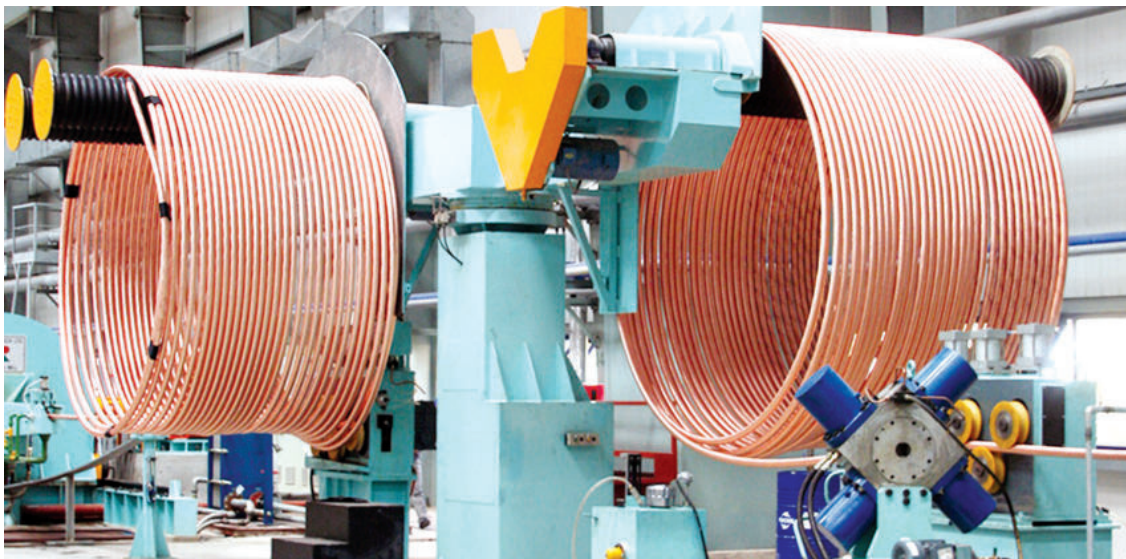
Дунёдаги энг кўп ишлатиладиган металллар орасида мис юқори иссиқлик ва электр ўтказувчанлиги, коррозияга чидамлилиги ва осон ишлов берилиши туфайли кўплаб маҳсулотларнинг асосий хомашёси ҳисобланади. Глобал “яшил” иқтисодиётнинг жадал ривожланиши, қайта тикланувчи энергия манбалари ва электромобиллар ишлаб чиқариш ҳажмининг ортиши ушбу маҳсулотга бўлган эҳтиёжни кун сайин оширмоқда. У билан боғлиқ саноат жаҳон миқёсида улкан тижорий аҳамиятга эга бутун бошли индустрияга айланмоқда.

Сўнгги йилларда иқтисодиётнинг ҳақиқий драйверига айланиб улгурган мис саноати кластери доирасида лойиҳа ва инжиниринг хизматлари, илмий-тадқиқот ва тажриба-конструкторлик ишларининг ўзаро боғлиқ тизимини ривожлантиришга алоҳида эътибор қаратилмоқда. Замонавий технологияларни трансфер қилиш, инновациялар ҳамда рақамли технологияларни жорий этиш бўйича фан ва ишлаб чиқариш ўртасидаги ўзаро ҳамкорлигининг янги тизими йўлга қўйляпти.

Президентимиз жорий йилнинг 28 июнида “Мис ва ноёб металллар хомашёсини қайта ишлашнинг технологик занжирларини кенгайтириш чора-тадбирлари тўғрисида” қарор қабул қилган эди. Ҳужжатга асосан, Тошкент вилояти Оҳангарон тумани “Ангрен” эркин иқтисодий зонаси ҳудудидаги 138 гектар майдонда мис ва ноёб металлларни қайта ишлаш орқали юқори қўшилган қийматли маҳсулотлар ишлаб чиқаришга қаратилган “Ohangaron Tech Industrial” технопарки ташкил этилди. Айтиш жоиз, мазкур технопарк иштирокчиларининг инновацион, илмий тадқиқот ва тажриба-конструкторлик ишланмалари қўллаб-қувватланади. Қисқа вақт ичида бу ер мис, ноёб металллар ва бошқа маъданли минерал ресурсларни қайта ишлашнинг кўп қоннали технологик занжирларини ўзлаштириш орқали электротехника, электроника ва бошқа юқори қўшилган қийматли маҳсулотлар ишлаб чиқаришнинг ўзига хос майдонига айланди.

Маҳсулотларнинг салмоқли қисми экспортга йўналтирилади

— Технопаркимиз кон-металлургия, унга боғлиқ саноат тармоқларида фойдаланиладиган усуналар, техникалар, улар учун эҳтиёб ва бутловчи қисмлар, автоматлаштириш воситалари ҳамда бошқа асбоб-усуналар ишлаб чиқаришда етакчилардан бири саналади, — дейди “Ohangaron Tech Industrial” технопарки директори Жамшид Ҳидоят. — Ҳозирги кунда юқори қўшилган қийматга эга янги турдаги беш хил экспортбоп маҳсулотлар ишлаб чиқаришни режа қилганмиз. Кабель маҳсулотлари, изоляцияланган мис шиналари, ёритиш қурилмалари учун мис хомашёсидан бутловчи қисмлар ва бошқа электротехника воситалари шулар жумласидан. Ишлаб чиқариладиган тайёр

электротехника маҳсулотларининг салмоқли қисми, яъни камида 40 фоизи экспортга йўналтирилади. Йилига қўшимча 37,6 минг тонна мис хомашёсини қайта ишлаб, бюджетга 144,8 миллиард сўм қўшимча маблағ туширамиз.

Технопарк иштирокчилари учун имтиёз ва қўлайликлар ҳам талайгина. Улар ўзлари қиритган сармоялар ҳажмига қараб, 10 йил муддатгача даромад солиғидан озод этилади. Шунингдек, республикада ишлаб чиқарилмайдиган хомашё, материаллар, бутловчи буюмлар ва усуналар божхона тўловларидан озод қилинади. Қолаверса, “Олмалик кон-металлургия комбинати” АЖда ишлаб чиқарилган мис катодини, истисно тариқасида Лондон металл биржаси (LME) нархидан 2 фоиз миқдорига чегирма билан узоқ (3 йилдан 10 йилгача) муддатли тўғридан-тўғри шартномалар орқали сотиб олишга рухсат берилади.

Шунингдек, мис ва ноёб металллар хомашёсини қайта ишлаш борасида энергия ва сув ресурсларидан самарали фойдаланиш, меҳнат унумдорлигини ошириш, экология хавфсизлигини таъминлаш учун сарфланган харажатларнинг 50 фоиз миқдори ҳамда ушбу ишланмаларни жорий қилиш бўйича лойиҳалаш, инжиниринг ва технологиялар трансфери хизматларини кўрсатиш билан боғлиқ

харажатларнинг 20 фоизигача миқдори республика бюджетига ҳисобидан қоплаб берилади.

Замонавий технологиялар катта даромад манбаи

Соҳани ривожлантиришда замонавий технологияларнинг аҳамияти катта. Ишга янгича ёндашув харажатдан кўра, кўпроқ даромад олиш, ҳар бир тармоқни катта даромад манбаига айлантириш имконини беради. Инновацион ривожланиш вазирилик томонидан илмий фаолиятга оид давлат дастурлари доирасида кон-металлургия саноатидаги муаммолар ечимига қаратилган ва умумий қиймати 53,6 миллиард сўм бўлган 36 та лойиҳа молиялаштирилди. Мақсуд лойиҳалар аксарияти концентратлар ва бойитиш қолдиқларини қайта ишлаш орқали янги комбинациялашган инновацион усул билан техноген чиқиндилардан қимматбаҳо, нодир металллар олиш технологияларини янада такомиллаштиришга қаратилган.

Президентимизнинг 2022 йил 6 июлдаги “2022-2026 йилларда Ўзбекистон Республикасининг инновацион ривожланиш стратегиясини амалга ошириш бўйича ташкилий чора-тадбир-

лар тўғрисида”ги қарорига мувофиқ, “Олмалик кон-металлургия комбинати” АЖ томонидан умумий қиймати 12,9 миллиард сўм миқдорига 22 та лойиҳа амалга оширилиши режалаштирилган бўлиб, ижрочи илмий ташкилот сифатида 9 та институтга вазифа юклатилган.

Бошқа давлатларда мавжуд технологияларни ўрганиш ўзимиининг тажрибаларини эса бошқалар билан ўртоқлашиш қўшимча даромад манбаига эга бўлишнинг самарали усулларидан биридир. Олмалик кон-металлургия комбинатининг ёш мутахассислари Корея саноат технологиялари институтига (Жанубий Корея) ва Беларус давлат техника университетиға вазирилик ҳисобидан илмий стажировкага юборилди.

“Фан ва тараққиёт” ДУК негизига мис таркибли рудалардан қимматбаҳо металлларни ажратиш олиш учун маҳаллий хомашёдан импорт аналогига нисбатан 2 баравар арзон янги маҳаллий кимёвий реагент — қўпикли флотореагент иштирок қилинди ва кончилик саноатиға жорий этиш мақсадида йиллик қувват 500 тонна кичик инновацион ишлаб чиқариш ташкил этилди. Эътиборлиси, ушбу технология натижасида комбинат импортини қоплаш имкони яратилди.

— Бугунги кунда кон-металлургия машинасозлик усуналари соҳасига 4 миллион АҚШ доллари қийматидаги 2 та технология трансфер қилинмоқда, — дейди Мис саноати кластерларини ва иқтисодиётни инновацион ривожлантириш бошқармаси бошлиғи Акмал Унгалов. — Жумладан, Инновацион ўқув ва ишлаб чиқариш технопаркида ўта мураккаб шаклдаги деталларни 3D принтер орқали ишлаб чиқариш ўзлаштирилди. Ички ва ташқи бозор эҳтиёжларини ўрганиб, мис шайбаларни маҳаллийлаштириш учун Хитойдан 10 та усунна келтирилиб, Олмаликдаги янги мис кластери ҳудудига трансфер қилиш режалаштирилган.

Дунёда рангли металллар ишлаб чиқариш бўйича олиб борилаётган илмий изланишларда саноат чиқиндиларини асосий технологик ишлаб чиқаришга қайтаришга алоҳида эътибор қаратилмоқда. Бу борада чиқитга чиқадиган ҳажм ишлаб чиқарилган металл нисбатан анча катта экани масалаға жиддий ёндашишни талаб қилади. Тошкент давлат техника университети “Металлургия” кафедраси мудир, техника фанлари доктори Бахриддин Бердиров айна шу йўналишда изланиш олиб бориб, мис эритиш заводи шлакларидан темир ва мис асосли қотишмаларни олиш технологиясини яратди. Сифатли маҳсулот олиш имконини берувчи бундай ёндашув минерал хомашё ҳамда саноат чиқиндиларини қайта ишлашнинг ресурс-тежамкор технологиясини саналади.

Маҳсулот сифатини яхшилаш ва қайта ишлаш харажатларини камайтиришни мақсад қилган лойиҳа раҳбари чиқинди кўринишидаги технологик эритмалардан қимматбаҳо компонентларни ажратиш олишнинг такомиллаштирилган технологиясини яратиш орқали мақсуд муаммо ечимига ўз ҳиссасини қўшади, десак муболага бўлмайди.

— Ҳозирги вақтда дунёда қора ва рангли металлларга бўлган талаб жуда катта. Уларни ишлаб чиқариш жараёнда кўп миқдорда техноген чиқиндилар ҳосил бўляпти, — дейди Б. Бердиров. — Шу сабабли уларни комплекс қайта ишлаш орқали қимматбаҳо компонентларни ажратиш олиш ва самарали фойдаланиш зарур. Бу борада металлургия корхоналаридаги мис эритиш шлакларидан темир таркибли қотишмаларни ажратиш олиш усулларини қўллаш, пулат ва чуан ишлаб чиқариш саноатиға қўшимча хомашё яратиш ҳамда қолдиқ маҳсулотларни қурилиш саноатиға табиқ этиш муҳим аҳамиятга эга.

Республикаимизда металлургия саноатида минерал ресурслардан унумли фойдаланиш, мис эритиш шлакларини комплекс қайта ишлаш усулларини яратиш, улардан темир таркибли қотишмалар олишнинг чиқиндисиз технологиясини ишлаб чиқиш бўйича илмий изланишлар олиб боришга катта эътибор қаратилляпти.

“Олмалик кон-металлургия комбинати” АЖ мис бойитиш фабрикаси чиқиндиларни ҳосилсиз бир қанча гектар ерни эгаллайди. Руда таркибида асосий компонент камайиб бориши техноген чиқиндиларни қайта ишлашга замин яратмоқда.

— Ўзбекистон мис ресурслари бўйича йирик захираға ва ишлаб чиқариш қувватига эга, — дейди Ўзбекистон — Япония ёшлар инновация маркази Кончилик иши ва минерал хомашё ресурсларини чуқур қайта ишлаш лабораторияси мудир Соҳиб Маткаримов. — Мис бойитиш фабрикаси чиқиндиларидан оғир ва нодир металлларни комплекс ажратиш олиш технологиясини устида илмий изланиш олиб бораёلمиз. Минерал ресурсларни узоқ муддатли эксплуатация қилиш билан бирга, майда ва турли хил мис рудаларини қайта тиклаш ва улардан фойдаланиш ҳар бир мамлакат учун умумий муаммога айланган. Шунинг учун тадқиқот объекти сифатида мис ресурслари танланди.

Айтиш жоизки, тадқиқот натижаларига кўра, фабрика чиқиндиларидан мис бойитмға ўтказиш кўрсаткичи 57 фоиз, оптинда 49 фоиз ва қумишда 31 фоиз оширишга эришилди. Бу бугунги кунда мис бойитмасига бўлган талабга нисбатан бир қанча даража юқори.

Агар оддий автотранспорт воситасини тайёрлаш учун 8 килограммдан 20 килограммгача мис ишлатилса, электромобилда бу кўрсаткич 83 килограммни ташкил қилади. Демак, хомашёға талаб юқори. Уни бойитиш ва ишлаб чиқариш жараёндарини янада такомиллаштириш — дарв талаби.

Феруза ЖЎРАЕВА,
“Янги Ўзбекистон” мухбири

ЯНГИЧА ЁНДАШУВЛАР

ЖАҲОН ИЛМИДАГИ СИНОАТЛАР

ЧЕТ ТИЛЛАРНИ МУКАММАЛ БИЛГАНЛАР УЧУН ДОИМ РАВШАН

Мамлакатимизда таълим сифатини ошириш жараёнида чет тилларни ўқитишга алоҳида эътибор қаратилмоқда. Хорижий тилларни ўргатиш орқали жаҳон таълим стандартларига жавоб бера оладиган, рақобатбардош, салоҳиятли кадрлар тайёрлаш мумкин. Айниқса, илм-фан соҳасида бирорта чет тилни билмай янгиликка қўл уриш, жаҳон ахборот базасидан фойдаланиш, илмий тадқиқотлар маҳсулини халқаро жамоатчилик эътиборига ҳавола этиш имконсиз.

Айни пайтда Фанлар академиясининг Полимерлар кимёси ва физикаси институтида хорижий тилларни ўрганиш бўйича етарли шарт-шароит яратилган. Бунинг натижасида кўплаб ёш олимлар хорижий тилларни билиш даражасини аниқлаш бўйича сертификатларни кўлга киритди. Сертификатга эга ёш олимларни хорижга малака оширишга юбориш мақсадида Инновацион ривожланиш вазирлиги томонидан муайян ишлар бажарилмоқда. Институт ёш олимлари Германия, АҚШ, Бельгия, Беларусь, Россия, Буюк Британия каби давлатларда илмий йўналишлари бўйича стажировка ўтамоқда.

Бундан ташқари, Инновацион ривожланиш вазирлиги томонидан ташкил этилган “English for Science”, “Proofreading” лойиҳалари олимларнинг илмий натижаларини Web of Science ва Scopus базаларидаги нуфузли журналларда чоп этиш имконини бермоқда. Масалан, Полимерлар кимёси ва физикаси институтининг целлюлоза ва унинг ҳосилалари кимёси ва технологияси лабораторияси етакчи илмий ходими, техника фанлари доктори Хайдар Юнусов “Polymer for Advanced Technology”, “Inorganic Chemistry Communications”, “Biomaterials Science”, “Macromolecular Rapid Communications”, “Polymer Engineering and Science”, “ACS Applied Bio Materials” каби халқаро нуфузли журналларда илмий мақолаларини инглиз тилида чоп эттирган. Шунингдек, ёш олим хорижий тилларни билгани туфайли Беларусь Миллий фанлар академияси Янги материаллар кимёси институтининг микро ва нанотузилиш препаратлар лабораториясида малака ошириб келган. Ёш тадқиқотчининг таъкидлашича, чет тилдаги адабиётлар таҳлили илм-фан ривожига самарали ҳисса қўшади.

— Масалан, фанга “нанотехнология” термини кириб келганидан сўнг охириги йилларда инсон организмнинг химоя тизими таркибига кирувчи селен ва кумуш элементига қизиқиш ортиб бормоқда, — дейди Хайдар Юнусов. — Ион шаклидан фарқли ўлароқ, селен ва кумуш наноэрозларлари кам токсик, юқори биологик фаолликка эга бўлиб, нафақат хавфли ўсимта келиб чиқишини ва бактериял касалликларини, балки ўсимта ҳамда бактерия ҳужайралари ўсиши, ривожланишининг ҳам олдини олади. Бугунги турли шаклдаги онкологик ва бактериал касалликларнинг мавжуд препаратларга барқарорлиги ортши сабабли маҳаллий хомашлар асосида зарарсиз, самарали, арзон, экспортбон, импорт ўрнини босувчи полимер таркибли препаратларнинг янги авлодини синтез қилиш истиқболли йўналишлардан. Нанотехнология усулларини қўллаш, яъни селен ва кумуш наноэрозларини биопарчаланувчи полимер таркибиде биопластирик ҳамда улар асосида биологик фаол эритма, гель, кукун, плёнкалар олиш, уларнинг тиббий-биологик хоссаларини ўрганиш бўйича тадқиқотлар олиб боришмоқда. Улар натижасида пандемия даврида кумуш наноэрозларлари асосида юқори фаолликка эга, рангсиз, ҳидсиз, зарарсиз “Полиардес” дезинфекцияловчи воситасини sanoat миқёсида ишлаб чиқариш технологияси яратилди. Натижада импорт орқали келтириладиган ёқимсиз ҳидли, нисбатан токсик хоссага эга дезинфекцияловчи воситалар ўрнига маҳаллий хомашлар асосида яратилган юқори самарали дезинфекцияловчи воситани юртимизда ишлаб чиқаришга эришилди.

Илмий тадқиқот олиб бораётган ҳар бир ёш олим хорижий тилларни ўрганиши, илмий натижаларини қўллаш учун ривожланган давлатлар олимлари билан ҳамкорлик қилиши юртимиз илм-фанини дунёга танитиш ва унинг ўрнини белгилашда муҳим аҳамиятга эга. Жумладан, техника фанлари доктори Хайдар Юнусовнинг тадқиқотлари туфайли “Полиардес” дезинфекцияловчи воситасини sanoat миқёсида ишлаб чиқариш технологияси яратилгани ҳам хорижий тилларни билиш самарасидир.

“Халқаро илмий майдонга киришимга кенг йўл очди”

— Ҳозирги аксарият иқтидорли ёшлар сингари чет тилларни ўрганиш мен учун ҳам кенг имкониятлар эшигини очди. Халқаро илм соҳасида эришган

ютуқларим, илмий фаолиятим бевоcита Самарқанд давлат университети билан боғлиқ. Бакалаврият ва магистратура босқичида университетнинг биология факультетида таҳсил олганман. Олий таълимдан кейинги босқични чет элда давом эттиргим келди. Бунинг учун чет тилини ўрганиш лозим эди. Мустақил равишда инглиз тилини ўрганишга қарор қилдим, — дейди Микробиология институти докторанти Нигора Рустомова. — Дунё фанлар

академияси (TWAS) гранти асосида ўқидим ва Хитой Фанлар академияси университетида табиий фанлар йўналиши бўйича докторантурага ўқишга қабул қилиндим. Мазкур университетда таълим олишим халқаро илм соҳасида жуда кўп имкониятлар берди. Докторантурадаги фаолиятим даврида нафақат инглиз тили бўйича билимим мустаҳкамланди, балки хитой тилини ҳам ўргандим. Чет тилини пухта билишим туфайли йўналишим бўйича дунё олимлари тан олган Scopus ва Web of Sciences базасида индексация қилинган журналларда илмий мақолалар чоп эттирдим.

Нигора Рустомова ҳозир Фанлар академияси Микробиология институти 1-босқич докторанти. Ўтказган илмий тажрибалари натижаларини хорижий нуфузли халқаро журналларда бемалол чоп эттиряпти. Халқаро базалардаги рейтингини — h, индекси 7 га тенг. Бу каби ютуқларга эришишида, албатта, хорижий тилларни билиши катта ёрдам бермоқда.

Тил билиш — тараққийёт мезони

Янги Ўзбекистонни барпо этиш жараёнида таълим ва илм-фан соҳаларини тубдан ривожлантириш, моддий-техник базани юқори даражада ташкил этиш, айниқса, иқтидорли ёшларни ҳар жиҳатдан қўллаб-қувватлаш борасидаги ишлар билан ҳар қанча фахрлансак арзийди. Илмий тадқиқот ва инновациялар бўйича фаолиятни самарали ташкил этишга йўналтирилган кўплаб меъёрий ҳужжатлар қабул қилингани, докторантурага қабул квотаси сезиларли даражада оширилгани

фикримиз исботидир. Жумладан, докторантурага қабул квоталари (2021 йили) 1800 тадан (2022 йил) 3600 тага етказилди ҳамда жаҳон андозаларига мувофиқ ҳолда илмий лабораториялар барпо этилаётир.

Бугун барча жабҳада чет тилларда эркин мулоқот қила оладиган, компьютерни пухта биладиган илм-фан муҳандислари, илмий ходимларга эҳтиёж юқори. Шунинг учун ҳам Кадрлар тайёрлаш миллий дастурида белгиланган энг асосий масалалар, кадрлар салоҳиятининг табақалаштирилган электрон манбаси ва давлат томонидан тайёрланаётган кадрлар салоҳиятига доир натижалар барча учун бир хил даражада муҳим аҳамиятга эга.

Шу нуктага назардан, Президентимизнинг 2017 йил 18 майдаги “Урта махсус, касб-хунар таълими тизимини янада ривожлантириш концепциясини ишлаб чиқиш бўйича республика комиссиясини тузиш тўғрисида”ги фармойишини халқаро таснифлаш ва баҳолаш тизимини жорий этишдаги илк катта қадам, деб баҳолаш мумкин. Бу ишлар босқичма-босқич амалга оширишни тақозо этади. Дастлаб миллий таълим тизимида жорий этилиб, кейинчалик халқаро даражада тан олдиришга эришлади. Бунинг учун, албатта, жаҳон тилларини, айниқса, инглиз тилини билиш энг муҳим омиллардан.

Маълумотларга кўра, дунёда инглиз тилини билиш даражаси бўйича мамлакатлар рейтингиде Ўзбекистон 111 мамлакат ичида 89-ўринини эгаллади. Бу ҳақда Education First халқаро таълим маркази маълум қилди. Чунки ўзбекистонлик олимларнинг кўпи юртимиз ва МДҲ мамлакатларида тарқатиладиган илмий нашрларда мақола эълон қилмоқда. Халқаро журналлар билан ҳамкорлик қилишни эса аксариятининг инглиз тилини талаб даражасида билмаслиги қийинлаштирмоқда.

— Энди маҳаллий академик доиралар ўзининг тор қобигидан чиқиб, жаҳон олимлари билан рақобатга киришиши зарур. Мамлакатимиз олимлари салоҳиятини ошириш учун дунёнинг нуфузли университетлари билан

халқаро алоқалар ўрнатиш, илмий ҳамкорлик қилиш, илмий муаммоларни муҳокама этишда инглиз тилини билишининг аҳамияти беқиёс, — дейди Ўсимлик моддалари кимёси институти катта илмий ходими Акбар Саноев. — Яқинда институтимизнинг бир гуруҳ олимлари билан Туркиянинг Измир шаҳрида Газиантеп университети ҳузуридаги Фитотерапия ва доривор ароматик ўсимликларни ўрганиш ва татиқ қилиш марказида “Доривор ўсимликларнинг долзарб муаммолари” мавзуси бўйича ўтказилган анжуманда қатнашдим. Симпозиумда 20 дан ортқ мамлакатдан юқори Хирш индексига эга олимларнинг табиий бирикмалар

кимёсининг ҳозирги вақтдаги муаммолари ва ютуқлари бўйича тақдиротлар билан танишдик. Тақдиротдан сўнг тор доирадаги мулоқотда чет тилни билишим тўғридан-тўғри, таржимонсиз суҳбатлашишда катта ёрдам берди. Кўплаб салоҳиятли олимлар билан бирга изланишлар олиб бориш юзасидан келишиб олдик.

Биз ҳавас қилаётган замон ёшларининг улкан бахти

— Ҳозир тилшунос бўлмаган ихтиёр мутахассисликлардан ҳам инглиз тилини билиш даражаси, унинг мутахассислик доирасидаги самарадорлигини ошириш, чет тилни замон билан

ҳамнафас, юқори кўникмаларга эга ҳолатда ўрганиш талаб этилмоқда. Аниқроғи, замонавий билимга эга, юқори салоҳиятли кадрларга талаб чет тилни билиш даражаси билан белгиланмоқда, — дейди Ўмумий ва ноорганик кимё институти бош илмий ходими, техника фанлари доктори Дилноза Жумаева. — Олимлар олдидаги асосий вазифа ҳам хорижий тилни юқори даражада, муайян кўникма асосида билиш, илмий тадқиқотларни жаҳон андозаларига мос ҳолатда шакллантиришдир. Глобал ўзгаришлар даврида замонавий илмий манзарани тасаввур қилиш, олимнинг шахсий имижини ривожланиши, жаҳон саҳнида ўзини намоеён этиш учун ҳам тил билиш муҳим омил сифатида бир қадам олдинга чиқди. Айнан нима учун инглиз тилини ўрганиш зарур, деган саволга жавобан айтиш мумкинки, статистикага кўра, бу тил дунёдаги энг бой тиллар рўйхатининг юқори ўринларида туради.

Бугунги ёшларнинг аксарияти инглиз тилида бемалол фикрини баён эта олаётган, чет тил ўқув курсларига қизиқиш билдириб, IELTS, CEFR каби сертификатларга эга бўлиш учун шахсий имижини яратаётгани кувонарли ҳол. Айниқса, илм билан шуғулланувчилар учун бу аини мудоао. Чунки тилнинг аниқ мақсад сари ўзлаштирилиши натижасида кучли резонанс юзага келади. Илмнинг ривожланишида ўсиш кузатилади. Натижада биз яшаб турган дунё тараққий этади. Илмий кашфиётлар ва уларни ҳаётга татбиқ этиш жараёни тезлашади. Қолаверса, шиддат билан ривожланаётган технологик тараққийёт асрида кундан-кунга тақомиллашаётган янги гаджетлар, технологиялар ва улардаги барча кўрсатмалар, дастурлар, йўриқномалар инглиз тилида ёзилганига гувоҳ бўлялмиз.

Олим имижини устида ишлар экан, интернет ресурсларининг 90 фоизиде келтирилган маълумотлар инглиз тилида экани, илмий маърузалар, мақолалар, қўлланилган дунё тан олган тил ва журналларда чоп этилиши учун ҳам ўзида етарлича асос топа олади. Шу ўринда яна бир гап. Ёш олимларнинг чет давлатларга малака оширишга бориши бундан 10 йил олдин ҳаёлимизга келмаганди. Мутахассислигимиз бўйича дунё олимлари билан учрашиш, улар билан фикр алмашиш ва билимларни бойитиш орқали жаҳон илм-фанидан хабардорлик каби жараёнлар ўз қобигига ўралиб қолган илм ахлини тафаккур кишанларини парчаллаганини чет элга чиқиб келган олимларимиз таъкидламоқда.

Тил ўрганиш биз яшаётган дунёни тубдан ўзгартира оладиган қудратга эга. Буюк кашфиётлар даврининг инқилоби, янги ғоялар, тақорланмас янгиликларни ҳаётга татбиқ этиш жараёнини тезлаштирувчи восита сифатида жуда ҳам муҳим. Уни ўзлаштириш ва мутахассислигини тақомиллаштириш учун бугунги имкониятлар биз ҳавас қилаётган давр ёшларининг улкан бахтидир.

Гулсум ШОДИЕВА, “Янги Ўзбекистон” муҳбири

ЎЗБЕК ОЛИМИ НОЁБ ДОРИ ВОСИТАСИ ЯРАТДИ

Сил — бутун дунёда одамлар соғлиғига хавф солувчи хасталик бўлиб, ўлим билан якунланувчи юқумли касалликлар орасида иккинчи ўринда туради. Жаҳон соғлиқни сақлаш ташкилоти маълумотларига кўра, ҳар йили 10 миллионга яқин одам ушбу касалликка чалинади ва шундан 1,5 миллиондан ортиғи вафот этади. Бу кўрсаткич коронавирус пандемияси оқибатида янада ортди. Ўзбекистонда эса ҳар йили ўртача 25 мингга яқин киши силга дучор бўлмоқда.

Сил микобактерияси кичик таёқчага ўхшаш мураккаб ҳужайра қўбигига эга ва қуруқ шароитда бир неча ҳафта, фақат “ҳужайини” организмиде кўпаяди. У кўпроқ ўпкани зарарлайди ва ўпка силини келтириб чиқаради. Бироқ қон ва лимфа суюқлиғи орқали сил микобактерияси деярли барча органларни, шунингдек, лимфа туғунлари, бўғинлар, буйрак ва суяк тўқималарини ҳам зарарлайди.

Сил билан касалланган бемор организмиде 10 миллиондан зиёд бактерия мавжуд. Улар орасида препаратларга чидамли шакллари ҳам бўлади. Шу сабабли уларнинг барчасини бартараф қилиш учун бир неча дори воситаларини қўллаш лозим. Битта препаратдан фойдаланилганда микобактерияларда доруға нисбатан чидамлилиқ юзага келади ва унинг самарадорлиғи тушиб кетади. Шу боис, ҳозирги кунда сил касаллиғи терапиясида, асосан, комбинацияланган дори воситалари, яъни бир неча препаратлар аралашмаси комплекс қўлланади.

Силга қарши дори воситалари кўп эмас. Асосан, 15 га яқин препарат бўлиб, улардан кенг фойдаланилади. Умумий олганда, улар муайян камчиликларга эга. Жумладан, организмда қисқа вақт (ўртача 3-6 соат) таъсир этади. Препаратларнинг терапевтик концентрацияларини узоқ вақт сақ-

билан бирга, янги хусусиятларнинг вужудга келишига олиб келди. Айнан шу каби янги хусусиятларни намоеён қилиши натижасида препаратнинг организмга ноқўя таъсирларининг камайишига эришилган. Фармакокинетик тадқиқот натижалари биомайрин таркибиде учала препаратнинг организмдаги циркуляция вақти алоҳида олинган препаратларга (изо-ниазид, этамбул, рифампицин) нисбатан узайган. Хусусан, биомайрин таркибиде препаратларнинг таъсир вақти 54 соатгача етади.

Мазкур дори воситаси Республика ихтисослаштирилган фтизиатрия ва пульмонология илмий-амалий тиб-

“УШБУ ПРЕПАРАТЛАРНИ КИМЁВИЙ БОҒЛАР ВОСИТАСИДА ПОЛИГАЛАКТУРОН КИСЛОТА МАКРОМОЛЕКУЛАСИГА БОҒЛАШ НАТИЖАСИДА УЛАРДА МАВЖУД БЎЛГАН СИЛГА ҚАРШИ ФАОЛЛИК БИЛАН БИРГА, ЯНГИ ХУСУСИЯТЛАРНИНГ ВУЖУДГА КЕЛИШИГА ОЛИБ КЕЛДИ. АЙНАН ШУ КАБИ ЯНГИ ХУСУСИЯТЛАРНИ НАМОЁН ҚИЛИШИ НАТИЖАСИДА ПРЕПАРАТНИНГ ОРГАНИЗМГА НОҚЎЯ ТАЪСИРЛАРИНИНГ КАМАЙИШИГА ЭРИШИЛГАН.

лаш учун уларни кўп марта организмга киритиш талаб қилинади. Бу эса, ўз навбатида, турли ноқўя таъсирлар ривожланишига олиб келиши мумкин. Шу боис, узоқ вақт таъсир этувчи ва организмга ноқўя таъсири кам бўлган сил қарши препаратларни амалиётга татбиқ этиш муҳим ҳисобланади.

Ўз Р ҒФ Биорганик кимё институти Биологик фаол макромолекуляр тизимлар лабораторияси мудири, кимё фанлари доктори Шавкат Шомуротов ушбу муаммога ечим сифатида сил касаллиғига қарши тез ва самарали таъсир кўрсатадиган биомайрин препаратини тақдим этди. Бу Президентимизнинг 2020 йил 25 ноябрдаги “Биотехнологияларни ривожлантириш ва мамлакатларнинг биологик хавфсизлигини таъминлаш тизимини тақомиллаштириш бўйича комплекс чора-тадбирлар тўғрисида”ги қарориде белгиланган туберкулёз бактерияларининг резистент штаммларига самарали таъсир этувчи комбинирланган дори воситасининг клиник синовларини ўтказиш ва амалиётга жорий этиш билан боғлиқ вазифалар ижросини таъминлашга хизмат қилиши билан ҳам аҳамиятлидир.

— Узоқ йиллик изланишлардан сўнг сил касаллиғи терапиясида кенг қўлланилувчи препаратлар — изо-ниазид, этамбутол ва рифампицинни кимёвий модификациялаш орқали биомайрин препаратини олишга муваффақ бўлдик, — дейди Шавкат Шомуротов. — Ушбу препаратларни кимёвий боғлар воситасида полигалактурон кислота макромолекуласига боғлаш натижасида уларда мавжуд бўлган силга қарши фаоллик

биёт маркази, Тошкент шаҳар фтизиатрия ва пульмонология клиник шифохонасида, Тошкент тиббиёт академияси Фтизиатрия кафедрасида клиник синовлардан муваффақиятли тарзда ўтди. Клиник синовлар биомайрин дори воситаси сил касаллигининг бошланғич ўпка шакли билан оғирган беморларни даволаш учун самарали эканини кўрсатди. Препарат касалликнинг асосий белгиларини камайтириши, шунингдек, ўпка фаолияти ва беморлар ҳаёт сифатини яхшилаши маълум бўлди. Фармацевтика ривожланган мамлакатларда ишлаб чиқарилаётган шу туркумга мансуб дори воситаларидан ҳеч жиҳатдан қўлишмаслиғи ўз тасдиғини топди. Ушбу дори воситасини қўллаш тажрибаси препаратнинг яхши клиник самарадорлиққа, юқори фаолликка эга эканини, беморлар томонидан яхши ўзлаштирилишини ҳамда мамлакатимизда силга қарши восита сифатида тиббиёт амалиётида қўллаш учун тавсия этиш мумкинлигини кўрсатди.

Биомайрин дори воситаси учун патент олинди. Тиббиёт амалиётида қўллаш учун рухсат олиш ҳамда давлат рўйхатидан ўтказиш мақсадида дори воситасининг клиник синов натижалари Соғлиқни сақлаш вазирлиғи ҳузуридаги Фармацевтика тармоғини ривожлантириш агентлигининг Дори воситалари, тиббий буюмлар ва тиббий техника экспертизаси ва стандартлаштириш давлат марказига тақдим этилиш арафасида.

Шаҳзод ҒАФФОРОВ, “Янги Ўзбекистон” муҳбири

ЭЗГУЛИК МАЁҒИДАН

нур олган китоблар

ЁХУД ЗАМОНАВИЙ ЖАМИЯТДА КУТУБХОНА МАВҒЕИНИ ОШИРИШ МЕЗОНЛАРИ

**Бийбисанем ҚОСИМБЕТОВА,
Қораўзак тумани ахборот-кутубхона
маркази библиография бўлими раҳбари**

Қорақалпоғистон Республикаси Қораўзак тумани ахборот-кутубхона маркази фаолияти бунга мисол бўла олади. Хусусан, мазкур марказда кутубхона мавқеини ошириш меzonлари-га кўра иш олиб борилаётганини кўриш мумкин. Хўш, бу ўзгаришлар нималарда ва қандай намоён бўлмоқда?

Айни пайтда марказдаги 3 та хизмат кўрсатиш тизимининг ижтимоий тармоқлардан мунтазам кўрсатиб борилиши зарур бўлган саҳифалари ташкил қилинган. Ушбу саҳифалар орқали кутубхона фаолияти тўғрисида аҳолига оғайна ва онлайн тарзда ёритиб борилади. Ижтимоий тармоқларда видеоорликлар яратиш, QR-код орқали хизмат кўрсатиш, электрон ресурсларни масофадан етказиб бериш хизмати каби доимий интернет тармоқ ишлари ҳам тизимли йўлга қўйилган. Unicat.natlib.uz дасту-рининг асосий ёзувлар базасида библиографик ёзувни яратиш жараёнида

Ташкил қилинган семинар ва тренингларда ўзбек ва қорақалпоқ адибларининг ҳаёти ва ижоди қизиқарли маълумотлар, саҳна кўринишлари орқали тақдим этилиши китобхон иштирокчиларда катта қизиқиш уйғотмоқда.

"Мутлолаа маданияти", "Кутубхона квест", "Интеллектуал билим" уйинларининг ўтказилиши эса ўз навбатида ўқувчиларимизнинг маънавий олами юксалишида муҳим аҳамият касб этади.

Kutubxona.uz илмий-услубий журналининг 2021 йил 49-сонида доцент Сайфулла Икромовнинг "Мутлолаа маданиятининг ижтимоий-педагогик методлари" номли мақоласи чоп этилган. Унда китобхонлик маданиятини ошириш борасида китоб ўқишнинг олти технологияси кўрсатиб ўтилган. Шунингдек, "қидириш" "танишув-мўлжал" мутлолааи йўналишида библиографик фаоллиги алоҳида ўрин тутиши таъкидланган. "Ўрганувчи", "экран",

юксалишига, мустақил фикр ривож ва кўникмаларига замин яратади. Шу жумладан, мактабгача таълим ташкилотларидаги тарбияланувчиларга ҳам ўзига хос технологиялар тавсия этилган. Масалан, қизиқарли эртақлар асосида кўпроқ мутлолаа қилиш ва суҳбат жараёнида болалардан ўқиган эртақларидаги воқеа-ҳодисаларни батафсил сўзлаб беришларини сўраш самарали ўқитиш усулидир. Агар бочка тарбияланувчилари ўзлари ўқиган воқеаларини тўла-тўқис сўзлаб берса, демек, мутлолаа маданиятини ошириш борасидаги саъй-ҳаракатларимиз ўз самарасини берган бўлади.

Кўпинча китобхонларимиз ахборот-кутубхона маркази Қораўзак туман маданият бўлими биносининг учдан бир қисмида жойлашгани боис, фондимизни сифатли адабиётлар билан тўлдириш муаммо бўлаётганини айтиб ўтади. Бироқ айна шариоғи қарамадан биз, кутубхоначилар фойдаланувчиларнинг талабларини қондиришга интиляпмиз. Уларнинг ахборотга бўлган эҳтиёжини қондириш, китобхонлик маданияти ва дунёқараши кенгайтириш мақсадида "Кутубхона библиографияси", "Қораўзак ахборот-кутубхона маркази", "Qora'ozak MKO xizmat ko'rsatish xizmati" бўлимлар томонидан йил бошидан бугунги кунга қадар 5600 нафар китобхонга 50 минг донадан ортқ китоб берилиши диққатга сазовордир.

Ҳозирги кунда келажак фойдаланувчилари учун кутубхона фондларини янги адабиётлар билан тўлдириш ва босма нодир асарларнинг мажбурий нусхаларини йиғиш, илм-фанга асос солган буюк боболаримиз ҳаёти ва ижоди ҳақидаги кутубхона-музейини барпо этиш ишлари йўлга қўйилиш арафасида.

2022 йил 25-27 май кунлари Андижон шаҳрида "Central Asia — 2022: Фан, таълим, маданият ва бизнесда интернет ва ахборот-кутубхона ресурслари" XV Халқаро конференцияси бўлиб ўтди. Унда Ўзбекистон Миллий кутубхонаси директори Умида Тешабоева ўз маърузасида шундай таъкидлади:

— Ўзбекистон Республикаси ахборот-кутубхона соҳасидаги идоралараро ҳамкорлики оптималлаштириш ва мувофиқлаштириш масалалари ҳар қачонгидан ҳам долзарб. Чунки фойдаланувчиларга

ахборот-кутубхона хизматларининг ягона илғор тизимини ташкил этиш мамлакатимиз ҳукуматининг доимий диққат марказида бўлиб келмоқда. Давлатимиз раҳбари ташаббуси билан мамлакатимизда ахборот-кутубхона соҳасини ривожлантириш учун зарур ҳудудий асослар яратилди. Амалга оширилган ишлар таҳлили жорий этилаётган тадбирларнинг ҳудудий асосларини йўлга қўйишнинг муҳим йўналишларини аниқлаш имконини берди.

Дарҳақиқат, юртимизда ахборот-кутубхона марказларининг жамиятдаги мавқеини ошириш борасида кўплаб эътиборга молик ишлар жорий этилмоқда. Давлатимиз раҳбарининг қарорига кўра, ахборот-кутубхона муассасаларининг моддий-техник базасини мустаҳкамлаш, жумладан, янги бино ва иншоотлар қуриш, мавжуд биноларни реконструкция қилиш, уларни замонавий ускуналар билан таъминлашнинг амалда бажариллиши юзасидан Тахтакўпри, Кегейли ва Мўйноқ туманлари ахборот-кутубхона марказлари қуриб битказилиб, фойдаланишга топширилди. Бугунги кунда ушбу маърифат масканлари аҳолига сифатли кутубхона хизмати кўрсатиб келмоқда.

Ҳозирги кунда Ўзбекистон Миллий кутубхонаси мутахассислари томонидан Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар, Тошкент шаҳар ва туман ахборот-кутубхона марказлари мутахассислари учун замонавий ахборот технологиялари асосида библиографик фаолият, фондларни хатловдан ўтказиш сифатини яхшилаш ва тўлдириш, кутубхона соҳасида бажарилиши мумкин бўлган барча хизматларга оид "Infolib natlib" Zoom дастури орқали конференцияларнинг доимий ўтказилиши ҳам муҳим жараён ҳисобланади.

Ҳудуд аҳолисига кутубхона хизмати янада кенгайтириш, ишлаб чиқариш фаолияти бўйича методик қўлланмалар асосида ишлаш, семинар ва конференциялар ўтказиш борасида ҳам изланишлар олиб бораёмиз. Айниқса, кутубхонанинг расмий веб-сайтини мунтазам яритиш, китобхонлиқни тарғиб қилиш, ижтимоий тармоқ ва ОАВ билан ҳамкорлиқни кучайтиришга фаолиятимизнинг устувор йўналиши сифатида қарамоғимиз лозим.

МИЛЛАТ КЎЗГУСИ

ОДДИЙ ЛУҒАТДАН МИЛЛИЙ ТИЛ КОРПУСИГАЧА

Давлатимиз раҳбарининг 21 октябрь — Ўзбек тили байрами кунини муносабати билан халқимизга йўллаган табригида таъкидланганидек, охириги уч йилда ўзбек тилининг давлат тили сифатида ривожланиши, жамиятимизда кенг қўлланиши ва илм-фан сифатида тараққий этишида 2020-2030 йилларга мўлжалланган давлат тилини ривожлантириш ва тил сиёсатини такомиллаштириш концепцияси қабул қилингани алоҳида аҳамият касб этмоқда.

**Одина ЖАМОЛДИНОВА,
олий ва ўрта махсус таълим
вазирлиги маслаҳатчиси**

Айниқса, тилимиз софлигини сақлаш, луғат бойлигини ошириш ва тараққий эттириш борасида муҳим натижаларга эришилмоқда. Бугунги кунда оддий луғатдан тортиб, миллий тил корпусини яратишгача бўлган жараёнлар давлат тилининг замонавий ахборот технологиялари ва коммуникацияларига интеграциялашувини таъминламоқда.

Ўтган қисқа даврда мутахассислар томонидан изоҳли, ўқув ва турли соҳага оид терминологик луғатлар яратилиши борасида катта қадам ташланди. Жумладан, ижтимоий-сиёсий терминларнинг қисқача изоҳли луғати, банк-молия терминларининг изоҳли луғати, халқаро муносабатларга оид терминларнинг изоҳли-иллюстрация луғати, жисмоний тарбия ва спорт атамаларининг изоҳли луғати, ўзбек рақси терминларининг изоҳли луғати, ташкилот, корхона ва муассаса номларининг изоҳли-тавсифий луғати, корпус лингвистикаси атамаларининг қисқача изоҳли луғатлари яратилди.

Уч минг йиллик тарихга эга ўзбек тилига оид барча илмий, назарий ва

корпуслари тобора такомиллашиб бормоқда. Масалан, Чехияда миллионлаб сўз ва сўз-шаклни ўз ичига олган чех миллий корпусидан 2000 йилдан бери фойдаланиб келинади.

Тил корпусининг оддий луғат ёки электрон кутубхонадан ажратиб турадиган жиҳати, ундан бир сўзнинг қўлла-надиган барча соҳалари ва у ҳақидаги маълумотларни қисқа муддат ичида амалий мисоллари билан топиш имконияти мавжудлигидир. Бунда нафақат вақт тежалди, балки ҳар бир мутахассислик учун энг керакли маълумотни

“ТИЛ КОРПУСИ ҲАЖМ ЖИҲАТДАН ЖУДА КАТТА БЎЛИБ, У ЎРТАЧА 100 МИЛЛИОНЛАБ СЎЗНИНГ ҚЎЛЛАНИШ ҲОЛАТИНИ ҚАМРАБ ОЛАДИ, ТИЛНИНГ ТУРЛИ ДАВРДА МАВЖУД БАРЧА ТУРДАГИ ИЛМИЙ, РАСМИЙ, ПУБЛИЦИСТИК, БАДИЙ МАТН НАМУНАЛАРИНИ ЎЗИДА ЖАМЛАЙДИ. ҲАТТО ТУРЛИ МАВЗУДАГИ ГАЗЕТА ВА ЖУРНАЛЛАР МАТЕРИАЛЛАРИ, ФАННИНГ БАРЧА СОҲАСИГА ТЕГИШЛИ ИЛМИЙ, ИЛМИЙ-ОММАБОП АСАРЛАР, РЕКЛАМА, ШАХСИЙ ЁЗИШМАЛАР МАТНИНИ ҲАМ КОРПУСДАН ТОПИШ МУМКИН.

амалий маълумотларни ўзида жамлаган электрон кўринишдаги ўзбек тили миллий корпусини яратиш устида амалий ишлар олиб боришмоқда. Бунинг замирида ўзбек тили корпусини интернет тизимида жойлаштириш орқали она тилимизни интернет тилига айлантириш, дунёнинг глобал тиллари қаторига олиб чиқишдек буюк мақсад мумкин. Зотан, ҳозирги ахборот асрида миллий тил корпуси яратилиши ўша тилнинг яшаб қолиши таъминловчи муҳим омил саналмоқда.

Дунёда энг кўп қўлланиладиган баъзи тиллар бундан ярим-бир аср олдин ўз миллий тил корпусларини яратган. Улар мукамаллик даражаси ва матнни илмий қайта ишлаш имконияти билан фарқ қилувчи миллий корпусига эга. Ҳозир интернет тизимида 70 га яқин, жумладан, инглиз, испан, хитой, араб, француз, рус, немис, поляк, поляк-украин, чех, словак, серб, хорват, босния, болгар, болгар-рус, македон, шотланд, нидерланд, нидерланд-француз, швед, норвег, исланд, итальян, португал, румин, литва, латиш, грек, албан, ҳинд, фин, урал тиллари, эстон, венгер, удмурт, грузин, инглиз-грузин, лазгин, турк, татар, тожик, бошқирд, қрим-татар, қалмиқ, япон тилларининг корпуслари яратилгани ҳақида маълумотлар мавжуд.

Бугунги кунда Европа тилларининг (испан, итальян, хорват) миллий

тезда саралаш имконияти яратилди.

Тил корпуси ҳажм жиҳатдан жуда катта бўлиб, у ўртача 100 миллионлаб сўзнинг қўлланиш ҳолатини қамраб олади, тилнинг турли даврда мавжуд барча турдаги илмий, расмий, публицистик, бадий матн намуналарини ўзида жамлайди. Ҳатто турли мавзудagi газета ва журналлар материаллари, фаннинг барча соҳасига тегишли илмий, илмий-оммабоп асарлар, реклама, шахсий ёзишмалар матнни ҳам корпусдан топиш мумкин.

Тилшунос олимларимиз шу кунгача яратилган мавжуд тил корпусларини таҳлил қилиш, илмий тадқиқот ишларини ўрганиш, ўзбек тили миллий корпусини лойиҳалаш, ўзбек тили матнларини қайта ишлаш, ўзбек тили миллий корпусини шакллантирувчи дастурий таъминот яратиш ва уни синовдан ўтказиш, корпус асосида тилшунослик тадқиқотлари учун дастурий воситалар ишлаб чиқиш, сайланма матнлар асосида кичик корпуслар яратиш каби вазифалар устида тинимсиз иш олиб бормоқда.

Бугун жаҳон ҳамжамиятида электрон ўқув луғатлари билан бирга миллий тил корпусларидан фойдаланиш кўникмаси ортиб бораётгани бежиз эмас. Шундай экан, глобал ва интеграциялашган дунёда ўзбек тилининг миллий корпусини такомиллаштириш ва қамровини кенгайтириш бориш тилимиз нуфузи ва макомини ошириш, тараққийга эришиш гаровидир.

ресурсларнинг муаммосиз киритилиши ҳам таъминланган. Жумладан, ушбу кунга қадар асосий ёзувлар базасига 1362 номдаги 3040 нусхада китоблар киритилди. Кутубхона АКТ мутахассисларининг иш унумдорлигини оширишда компьютер воситалари билан таъминланиши ва Wi-Fi тармоғига уланishi ҳам жиддий аҳамият берилляпти.

Ҳар битта ахборот-кутубхона марказининг ривожига асос солувчи Infolib.uz ахборот-кутубхона ва Kutubxona.uz илмий-услубий журналлари, Infolib веб-сайтида чоп этилаётган олим ва мутахассисларнинг замонавий иш услублари тўғрисидаги илмий мақолалари кутубхоначилар томонидан жиддий ўрганилмоқда. Зеро, ушбу босма ва электрон нашрларда берилаётган мақолалар кутубхона тизими борасидаги долзарб муносабатлари билан ҳодимларимизнинг касбий фаоллигини оширишда жуда кўл келади.

Ҳар йили бўлиб ўтадиган "Infolib Uzbekistan" Миллий ахборот-кутубхона ҳафталиги доирасида ўтказилган "Infolib" журналининг тақдирот кечаси ўзига хос таассуротларга бой ўтмоқда.

“Янги Ўзбекистон” ва “Правда Востока” газеталари тахририяти) ДУК

МУАССИС:
Ўзбекистон Республикаси
Вазирлар Маҳкамаси

Бош муҳаррир:
Салим ДОНИЁРОВ

Тахририятга келган қўлзмалар тақриз қилинмайди ва муаллифга қайтарилмайди.
Газетанинг етказиб берилиши учун бўяниши расмийлаштирилган ташкилот жавобгар.
Газета тахририят компьютер марказида саҳифаланди.
Газетанинг полиграфик жиҳатдан сифатли чоп этилишига “ШАРҚ” НМАК масъул.
Босмахона телефони: (71) 233-11-07

Девонхона: (0-371) 233-70-98 Котибият: (0-371) 233-56-60 Ўзлонлар: (0-371) 233-57-15 E-mail: info@yuz.uz

Ўзбекистон Республикаси Президенти Администрацияси ҳузуридаги Ахборот ва оммавий коммуникациялар агентлиги томонидан 2020 йил 13 январда 1047-рақам билан рўйхатга олинган.
Нашр индекси — 236. Буюртма Г-1164.
80939 нусхада босилди.
Ҳажми — 3 табоқ. Офсет усулида босилган. Қўғоз бичими А2.
Баҳоси келишилган нархда.

“ШАРҚ” нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонасида чоп этилди.
Босмахона манзили: Тошкент шаҳри, Буюк Турон кўчаси, 41-уй.

Навбатчи муҳаррир: Дилшод Улугмуродов
Мусахҳиш: Насиба Абдуллаева

Манзилимиз:
100029, Тошкент шаҳри,
Матбўтчилар кўчаси, 32-уй

ЎЗА яқини — 00:25 Топширилди — 00:50